

📌 **Муҳокама**

САЙЛОВ ҚОНУНЧИЛИГИ ТАКОМИЛЛАШТИРИЛАДИ

Сайловлар кишилик жамиятининг бир неча асрлик тарихий ривожланиши маҳсули бўлиб, давлат ва жамиятнинг такомиллашган моделларини шакллантириш мақсадида пайдо бўлган институтдир. Бугунги кунга келиб жаҳондаги деярли барча мамлакатларда (мутлак монархия бошқарувига эга бўлган мамлакатлар бундан истисно) давлат ҳокимияти ва ўзини ўзи бошқариш органларини шакллантириш билан боғлиқ бўлган демократик сайловлар сиёсий тизимнинг ажралмас қисмига айланиб бўлди. Ҳозирги кунда турли мамлакатларда ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятининг ривожланиш даражасини уларда ўтказилган сайловларни таснифлаш асосида белгилаш ҳам мумкин.

Замонавий дунёда сайловлар тобора оммавийлашиб, биргина 2019 йилда 40 дан ортиқ мамлакатларда 60 га яқин сайлов кампанияси ўтказилганлиги фикримизнинг ёрқин далилидир.

Ўзбекистонда ҳам демократик, эркин жамият яратишга қаратилган кенг камровли ва изчил ислохотлар доирасида халқ ҳокимиятчилиги конституциявий тамойилини ҳаётга татбиқ этиш, фуқароларнинг давлат ва жамият бошқарувидаги иштирокини таъминлаш, сайлов қонунчилигини такомиллаштиришга алоҳида эътибор берилмоқда. Зеро, демократик ва адолатли сайловлар — бу демократиянинг ўта муҳим ва зарурий шартларидан бири ҳисобланади.

Шу нуқтаи назардан, Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг бир қатор депутатлари томонидан қонунчилик ташаббуси ҳуқуқи асосида ишлаб чиқилган ва кунга кеча қуйи палатанинг ялпи мажлисида биринчи ўқишда маъқулланган “Сайлов тўғрисидаги қонун ҳужжатлари такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги қонун лойиҳаси кўриб чиқилди. Лойиҳанинг асосий мақсади 2019 йилда бўлиб ўтган парламент сайловларида юзага келган камчилик ва муаммоларни бартараф этиш, бу борада халқаро ташкилотларнинг айрим мақбул тавсияларини миллий қонунчиликка имплементация қилишдан иборат.

“Адолат” СДПнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги фракцияси аъзолари ушбу қонун лойиҳаси юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар: ➡

📌 **Фракция йиғилиши**

ДАВЛАТ ДАСТУРИ БАЖАРИЛИШИ ҲАМ ЖАМОАТЧИЛИК МУҲОКАМАСИДА БЎЛИШИ ЗАРУР

Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги “Адолат” СДП фракцияси томонидан “Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили”да белгиланган Давлат дастурининг бажарилиши юзасидан навбатдаги видеоконференция

шаклидаги йиғилиш ўтказилди. Йиғилишда фракция аъзолари 2020 йилги Давлат дастурининг бажарилишига масъул вазирлик ва идора вакиллари билан бигаликда Давлат дастури ижросини бандма-банд кўриб чиқди. ➡

📌 **Диққат: янги рукн**

Аёл. Оила. Сиёсат

АВЛОДЛАРНИ КАМОЛОТГА ЕТКАЗУВЧИ МУРАББИЙ

Билимли, оқила, илғор ва ўз ортидан хайрихоҳлари, ҳаммаслаklarини эргашира оладиган аёлларимиз кўпчиликти ташкил этади. Ўзбекистон “Адолат” социал-демократик партияси хотин-қизларнинг фаоллигини ошириш, уларнинг ташаббусларини қўллаб-қувватлаш ҳамда иқтисодий, тиббий, ижтимоий-сиёсий билимларини кенгайтиришга жиддий эътибор қаратган. Хусусан, партия Сайловолди дастурида адолатли жамиятни фаол, ташаббускор, дунёқараш кенг хотин-қизларсиз барпо этиб бўлмаслиги алоҳида таъкидланган.

Шундан келиб чиқиб, сафдош хотин-қизларимизнинг фаолиятини кенг жамоатчиликка таништи-

риш мақсадида газетамизда янги рукн — “Аёл. Оила. Сиёсат” рукнини ташкил этишга қарор қилдик. Унда ҳаётда, жамиятда ва ишда ўз ўрни ҳамда сўзига эга сиёсатчи аёлларимиз билан суҳбат қуриб, фаол, ташаббускор опа-сингилларимизнинг шахсий ҳаёти, меҳнат фаолияти ва ички кечинмалари билан ўртоқлашишга ҳаракат қиламиз.

Илк меҳмонимиз Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Зуҳра ИБРАГИМОВА билан мулоқотимиз онлайн шаклда бўлди. Шифохонада соғлигини тиклаётган депутатимиз суҳбатга розилик билдириши орқали қанчалик фидоийлигини яна бир бор намоён этди. ➡

**Олий таълимда
янги
ислохотлар
керак**

АРХЕОЛОГИЯ: ИЗЛАНИШЛАР ЯНГИ БОСҚИЧДА

“ХАМСА”га

**Конфуций ва
шумер
мифологияси
таъсир
кўрсатганми?**

📌 **Ташаббус**

МУАЛЛИМ, АЛБАТТА, ГАЗЕТА ЎҚИМОҒИ ШАРТ!

Президентимиз Шавкат Мирзиёев 2020 йил 30 сентябрда “Ўқитувчи ва мураббийлар куни”га бағишланган тантанали маросимдаги нутқда “Айтинг-чи, ўқитувчи ўз устида ишлаши, билим ва маҳоратини ошириши учун қўшимча методик ёрдамни қаердан олади? Албатта, шу соҳага оид китоб ва қўлланмалардан, махсус педагогик нашрлардан олади. Афсуски, биз кейинги йилларда “мажбурий обуна” баҳонасида ихтиёрий обунани ҳам йўқ қилдик. Бунинг натижасида мактаб ва олийгоҳларнинг ўқитувчи ва домларари ўзлари учун зарур бўлган газета ва журналлардан ажралиб қолди. Шундай аянчли ҳолга келдикки, ҳатто айрим раҳбарлар газета ўқимаслиги билан мақтанадиган бўлдилар”, деганида қанчалик ҳақ эканлигини кўпчилигимиз яхши биламиз. ➡

САЙЛОВ ҚОНУНЧИЛИГИ ТАКОМИЛЛАШТИРИЛАДИ

Қодир ЖҲРАЕВ, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси:

— Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистонда мустақилликнинг ўтган йилларида миллий сайлов қонунчилиги изчил тадрижий шаклланиш ва ривожланиш йўлини босиб ўтди. Ижтимоий ҳаётнинг барча соҳалари эркинлаштирилиши ва модернизация қилиниши натижасида демократик талабларга жавоб берадиган замонавий сайлов тизими ва сайлов қонунчилиги яратилди. Сайловларнинг умумэтироф этилган халқаро нормалари ва принципларига мос равишда фуқароларнинг ўз хоҳиш-иродасини эркин билдириши кафолатларини, ҳар бир инсоннинг давлат ҳокимиятининг вакиллик органларида эркин сайлаш ва сайланиш ҳуқуқини таъминлайдиган мустақкам норматив-ҳуқуқий база шакллантирилди.

Бироқ сайлов қонунчилиги шундай соҳаки, у мунтазам равишда замон билан ҳамнафас тарзда янгиланб боришни тақозо этади. Дунёнинг бирор-ёбир мамлакатиде идеал сайлов қонунчилиги ва сайлов тизими мавжуд эмас. Ҳар бир мамлакат доимий равишда сайлов қонунчилигини такомиллаштириб боради. Шу нуқтаи назардан, айна кунларда Олий Мажлис Қонунчилик палатасида қизгин муҳокама қилинаётган “Сайлов тўғрисидаги қонун ҳужжатлари такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги қонун лойиҳасини ҳам сайлов қонунчилигини янада такомиллаштириш йўлидаги навбатдаги қадам, деб баҳолаш мумкин.

Мазкур қонун лойиҳаси долзарб мазмун-моҳият ва улкан ҳуқуқий, ижтимоий ҳамда сиёсий аҳамият касб этади. Ушбу қонуннинг қабул қилиниши, шубҳасиз, фуқароларнинг сайлов ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг қўшимча амалий механизмларини такомиллаштириш ва сайлов жараёни очиклигининг кафолатларини кучайтириш имконини беради.

Иномжон ҚУДРАТОВ, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси:

— Қонун лойиҳаси 2019 йил декабрида мамлакатимизда ўтган сайловлар натижасида билдирилган фикр-мулоҳазалар, хусусан, халқаро ташкилотларнинг бу борадаги таклифлари асосида ишлаб чиқилди. Чунки ушбу сайловлар Ўзбекистон Республикаси Сайлов кодекси асосида илк марта амалга оширилган бўлиб, ортирилган тажриба, сайлов қонунчилиги ва амалиётимизда юзага келган айрим бўшчиликлар ва ечимини кутаётган вазифаларни ҳам кўрсатиб берди.

Қонун лойиҳасини ишлаб чиқишда миллий сайлов қонунчилиги ва амалиётига, 20 дан ортиқ хорижий давлатлар сайловлар ўтказиш тажрибасига ҳамда сайловларга оид халқаро нормалар ва стандартларга таянилди.

Қонун лойиҳаси билан Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 117-моддасига, “Референдум якунлари ҳамда давлат ҳокимияти ташкил этилишининг асосий принциплари тўғрисида”ги конституциявий қонуннинг 3-моддасига, Ўзбекистон Республикаси Сайлов кодексининг 29 та моддасига, “Сиёсий партияларни молиялаштириш тўғрисида”ги қонуннинг 6 та моддасига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш таклиф этилмоқда.

Жумладан, парламент, Президент ва маҳаллий вакиллик органлари сайловлари муддатларини декабрь ойдан октябрь ойига қўчириш таклиф қилинмоқда. Бу бир қатор омиллар билан боғлиқдир. Энг асосий омил, парламент сайловлари бўлиб ўтганидан кейин қонунчиликда белгиланган муддатларда Қонунчилик палатаси ва Сенатнинг биринчи мажлисларини ўтказиш, уларнинг қўшма мажлисларида Бош вазир номзодини тасдиқлаш, Вазирлар Маҳкамаси — ҳукуматни шакллантириш, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга Мурожаатномасини ўтказиш каби муҳим сиёсий-ҳуқуқий жараёнлар янги йилнинг биринчи чорагига тўғри келмоқда. Бу эса Давлат дастурларини қабул қилиш ва тегишли йилга мўлжалланган бошқа ислохотларнинг март-апрель ойларига қадар суриштиришга сабаб бўлмоқда.

Демак, мазкур қонун лойиҳаси қабул қилинган тақдирда сайловлардан кейин олий давлат органларини ўз вақтида шакллантириш ва муҳим сиёсий қарорларни қабул қилиш учун замин яратилади, фуқароларнинг сайловлардаги иштироки камайиб кетиши каби салбий ҳолатларнинг олди олинади ҳамда кузатувчилар ва сайловчилар учун қулай шароитлар яратилади.

Гулрух АГЗАМОВА, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси:

— Эътироф этиш лозимки, бугунги кунда миллий сайлов қонунчилигини такомиллаштириш, уни умумэтироф этилган халқаро стандартларга мувофиқлаштириш ва амалга оширилаётган демократик ислохотлар билан уйғунлаштириш, мамлакатимизнинг сиёсий нуфузини янги босқичга кўтариш асосий вазифалардан бири ҳисобланади. Бу борада Қонунчилик палатаси депутатларининг ташаббуси билан ишлаб чиқилган “Сайлов тўғрисидаги қонун ҳужжатлари такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги қонун лойиҳаси муҳим аҳамият касб этмоқда.

Сайлов қонунчилигининг конституциявий асосларини такомиллаштириш орқали муҳим масалалар ўз ечимини топаётганлиги, хусусан, президентлик сайлови, Олий Мажлис Қонунчилик палатасига ҳамда маҳаллий вакиллик органларида сайловларни ўтказиш муддати ўзгартирилаётганлиги эътиборга лойиқдир. Бундан ташқари, қонун лойиҳасида сайловларни молиялаштириш борасидаги мавжуд тартибнинг ташкилий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш, парламент ва маҳаллий вакиллик органларида сайловлар билан тенг равишда президентлик сайловларини ҳам давлат томонидан молиялаштириш тартиби белгиланмоқда.

Таъкидлаш жоизки, қонун лойиҳасини ишлаш жараёнида хорижий экспертларнинг ҳам тавсиялари инобатга олинган, хусусан, халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашларига сайлов ўтказувчи округ

сайлов комиссиялари институти тугатилиб, уларнинг ваколатлари туман (шаҳар) сайлов комиссиялари зиммасига оқланаётганлиги, сайлов комиссиялари номзодларнинг сайловчилар билан учрашувларини ташкил этишга оид вазифаси чиқариб ташланмоқда.

Ноира ЖАНИБЕКОВА, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси:

— Қонун лойиҳасига мувофиқ, халқ депутатлари туман(шаҳар) Кенгашларига сайлов ўтказувчи округ сайлов комиссиялари тугатилиши ва уларнинг ваколатлари туман(шаҳар) сайлов комиссияларига ўтказилиши назарда тутилмоқда. Қонунчиликдаги мазкур ўзгариш натижасида 54 минг нафардан ортиқ аъзодан иборат 5739 та округ сайлов комиссиялари тугатилади ва оптимизация ҳисобига Давлат бюджетининг 33,2 миллиард сўм маблағи иқтисод қилинади.

Шу билан бирга, хорижда истиқомат қилаётган Ўзбекистон фуқароларини дипломатик ваколатхоналарнинг консуллик ҳисобида бўлиши ёки бўлмаслигидан қатъи назар, сайловчилар рўйхати-га киритиш тартиби белгиланмоқда. Ҳолбуки, ўтган сайловларда хорижда истиқомат қилаётган Ўзбекистон фуқаролари фақат дипломатик ваколатхоналарнинг консуллик ҳисобида турсагина овоз бериш ҳуқуқига эга эдилар.

Шунингдек, қонун лойиҳаси орқали чет давлатларда сайловчилар яшаётган ёки ишлаётган жойда кўчма қутиларда овоз беришнинг ҳуқуқий асослари яратилмоқда. Таъкидлаш жоизки, 2019 йилги парламент сайловларида мазкур амалиёт илк бор тажрибадан ўтказилди. Хусусан, Россия, Жанубий Корея ва Қозоғистонда бўлиб турган 90 мингдан ортиқ Ўзбекистон фуқаролари кўчма қутиларда овоз берган. Мамлакатимизда яратилаётган Янги Ўзбекистон сиёсатининг устувор йўналиши айнан фуқароларнинг қаерда бўлишидан қатъи назар, давлат ҳимоясида бўлиши, ҳуқуқ ва эркинликлари, қонуний манфаатларини таъминлаш ҳисобланади.

Таваккал ЧОРИЕВ, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси:

— Қонун лойиҳасида қамоқда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида, ҳарбий қисмларда ташкил этилган сайлов участкаларини кузатувчилар ўз ташифи ҳақида камида 3 кун олдин хабардор қилиш тартиби белгиланмоқда. Бу норма келгусида Ўзбекистонда сайлов кампаниясини жаҳон стандартларига мос равишда ўтказиш, айнан шу масалада Ўзбекистон тажрибасини ўрганиш, дунё ҳамжамиятида республиканинг ижобий имижини яратишга қаратилган.

Шунингдек, сайлов комиссиялари аъзоларига ҳақ

тўла бериш, компенсация тўлаш ҳамда иш ҳақини ҳисоблашнинг аниқ тартиби ўрнатилаётганлиги айни мундза бўлиб, қонун лойиҳасидаги ушбу норма сайловларни ташкил қилиш ва ўтказишга масъул бўлган кўп минг сонли юртдошларимизнинг меҳнатини муносиб тақдирлашга қаратилган.

Абдуғани УМИРОВ, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси:

— Қонун лойиҳасида “Сиёсий партияларни молиялаштириш тўғрисида”ги қонун нормалари Сайлов кодекси билан мувофиқлаштирилиб, парламент ва маҳаллий вакиллик органларига сайловлар билан тенг равишда Президент сайловини ҳам давлат томонидан молиялаштириш тартиби белгиланмоқда.

Шу билан бирга, қонун лойиҳасида Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг Демократик институтлар ва инсон ҳуқуқлари бўйича бюросининг тавсиялари асосида Сайлов кодексига сайлов комиссияларининг номзодларнинг сайловчилар билан учрашувларини ташкил этишга оид вазифаси чиқариб ташланмоқда. Бу жуда ҳам тўғри ёндашув ҳисобланади. Зеро, сайловолди ташвиқотини ташкил этиш ва ўтказиш бевосита сиёсий партияларнинг ихтиёрий иши бўлганлиги сабабли сайлов комиссияларининг бу ишга аралашishi уларга хос бўлмаган вазифа ҳисобланади.

Музафара АБДИЕВА, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси:

— Қонун лойиҳасида сайловолди ташвиқоти даврида давлат ресурсларидан фойдаланишни тақиқлаш таклиф қилинмоқда. Хусусан, давлат хизматчилари, агар улар ишончли вакил бўлмаса, шунингдек, ҳарбий хизматчилар, диний ташкилотлар хизматчилари, судьяларга сайловолди ташвиқотини олиб бориш тақиқланмоқда.

Қолаверса, сайлов натижаларини эълон қилиш муддатлари асоссиз чўзилишининг олдини олиш мақсадида сайлов комиссиялари қарорлари устидан шикоят муддати 10 кундан 5 кунга қадар қисқартирилмоқда.

Шунингдек, “Сиёсий партияларни молиялаштириш тўғрисида”ги қонунга сиёсий партияларнинг сайловолди ташвиқоти учун ажратилган маблағлардан фойдаланишнинг шаффофлигини таъминлаш мақсадида улар томонидан сайловдан олдин оралик ва сайловдан сўнг якуний молиявий ҳисоботни ҳамда Ҳисоб палатасининг партиялар фаолиятини текшириш натижаларини эълон қилиш тартиби киритилмоқда.

Таклиф этилаётган мазкур норманинг қабул қилиниши натижасида сайлов жараёнлари очик ва ошқора ўтишини таъминлашга эришилди ва Ўзбекистоннинг жаҳон мамлакатлари демократия индексидаги ўрни яхшиланиши таъминланади.

Хулоса қилиб айтганда, ушбу қонуннинг ҳаётга татбиқ этилиши келгусида мамлакатимизда сайлов жараёнлари янада демократик тарзда ва ошқоралик руҳида ўтишини таъминлайдиган янги, илгор амалиётни жорий этишни ҳуқуқий жиҳатдан кафолатлайди. Бу эса, ўз навбатида, мамлакатимиз сиёсий тизимини янада демократлаштириш ва сиёсий модернизация жараёнини чўқурлаштиришнинг муҳим омили ҳисобланади.

ДАВЛАТ ДАСТУРИ БАЖАРИЛИШИ ҲАМ ЖАМОАТЧИЛИК МУҲОКАМАСИДА БЎЛИШИ ЗАРУР

2020 йилги Давлат дастури 284 та банддан иборат бўлиб, унинг 163 та бандида норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни, жумладан, 37 та қонун, 126 та Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон, қарор ва фармойишлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарор ва фармойишлари, 121 та чора-тадбирлар дастурлари ва бошқа ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқиш назарда тутилган. Давлат дастури ижроси доирасида умумий қиймати 18,2 трлн сўм ва 10,3 млрд АҚШ долларига тенг лойиҳаларни амалга ошириш режалаштирилган эди.

Бугунги кун ҳолатига кўра Давлат дастурининг 206 та банди тўлиқ бажарилган, 20 та банднинг муддати белгиланган тартибда узайтирилган, 58 та банднинг ижроси юзасидан тегишли ҳужжат лойиҳалари Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси (45 та) ва Олий Мажлис палаталарида (13 та) қўриб чиқилмоқда.

Ҳисобот даврида Давлат дастури доирасида жами 170 та, шундан давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари бўйича — 20 та, қонун устуворлигини таъминлаш ва суд-ҳуқуқ тизимини янада ислоҳ қилишнинг устувор йўналишида — 13 та, иқтисодиётни ривожлантиришнинг устувор йўналишида — 63 та, ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишида — 53 та, хавфсизлик, миллатлараро то-тувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш ҳамда чукўр ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёсат соҳасидаги устувор йўналишида 21 та ҳужжатлар қабул қилинди.

Фракция аъзолари томонидан 2020 йил бутун дунё ҳамжамияти учун пандемия сабаб синовли йил бўлишича қарамасдан Давлат дастурининг халқимиз турмуш фаровонлигини оширишга, жамиятда ислохотларнинг ўз вақтида амалга оширилишига оид бандларининг ўз вақтида бажарилиши ижобий ҳолат сифатида баҳоланди. Жумладан, “Электрон ҳукумат” тизимини такомиллаштириш йўналишида

идоралараро электрон ҳамкорликни ривожлантириш, кўрсатилмаётган электрон давлат хизматлари сифатини ошириш ва рўйхатини кенгайтириш, аҳоли ва тадбиркорлик субъектлари билан бевосита алоқасиз ўзаро муносабатларни амалга ошириш шакллари жорий қилинди. Бу эса бугунги пандемия шароитида фуқароларимизга кўплаб қулайликларни яратиб берди.

Шунингдек, Давлат дастурининг партия Сайловолди дастури билан ҳамоҳанг бўлган инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш механизмлари янада такомиллаштириш мақсади-га қаратилган яна бир банди тўлиқ амалиётга татбиқ этилдики, бу ҳам жиноят ишчинин юриштида суришти-рув, дастлабки тергов ва суд муҳокамасида процессуал ҳаракатларни амалга оширишнинг соддалашти-рилган тартибини такомил-лаштириш билан боғлиқ қонун лойиҳаси ишлаб чи-қилиб, Олий Мажлис Қонун-чилик палатаси томонидан қабул қилинди ва Олий Маж-лис Сенатига киритилди.

Шу билан бирга, фрак-ция аъзолари 2020 йилги Давлат дастурининг айрим бандлари ўз вақтида бажари-лмаганлигига ва мудда-ти узайтирилганлигига ҳам эътибор қаратишди.

Хусусан, Давлат дастури-

нинг 68-бандида белгиланган Сугурта бозорини ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш, 82-бандида назарда тутилган қишлоқ хўжалиги соҳасида фаолият юритаётган барча турда-ги хўжалиқларни ялпи хатловдан ўтказиш ва 189-банддаги Жаҳон банки, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Тараққиёт дастури ва бошқа халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик-да Камбағалликни камай-тириш дастурини ишлаб чи-қиш каби вазифалар бугун-ги кунда энг долзарб йўна-лишлар бўлишига қарамай ўз вақтида бажарилмаган-лиги депутатларнинг эъти-розига сабаб бўлди.

Гулрух АГЗАМОВА, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси:

— Давлат дастурининг 16 ва 17-бандларини ҳам ба-жарилиди, деб қиритгансиз-лар. Аммо 16-бандда бел-гилаб берилган аҳоли ма-

даниятини ошириш масала-сидаги вазифалар ҳали ҳам охирига етказилмаган. Шу-нингдек, 17-бандда сайлов қонунчилигини такомил-лаштириш масаласи қўйил-ган. Лекин сайлов қонунчи-лигига киритилган ўзгарти-риш куни кеча бўлиб ўтган Қонунчилик палатаси йиги-лишида қўриб чиқилди. Давлат дастури бандларининг кўпчилик қисми шу ҳолатда қайсидир қарор ё фармоннинг қабул қилини-ши билан бажарилди бўлиб кетмоқда, аммо улар ҳали амалиётга тўлиқ жорий қилинмаган.

Нусратбек ТОЙЧИЕВ, Вазирлар Маҳкамаси Ан-парат бoshқарувчисининг ўринбосари:

— Давлат дастурининг айрим бандлари муддати узайтирилган, айримлари эса қисман бажарилган. Бу борадаги ишларни назорат қилиш учун мониторинг маркази ташкил этилган. Ушбу марказ томондан

Давлат дастурида белги-ланган вазифалар охирига етказилганига қадар назо-рат қилиб борилади.

Шухрат ПАЛВОНОВ, “Адолат” СДП фракцияси аъзоси:

— Давлат дастурининг бажарилди, дея айтилган қисмининг ҳақиқатан ҳам тўлиқ таҳлил қилиб бера-диган аниқ ўлчовлар мав-

жуд эмас. Шу сабабли қай-ланган вазифалар охирига етказилганига қадар назо-рат қилиб борилади. Давлат дастурида қабул қилин-дида жамоатчилик муҳокама-сига қўяпмиз. Демак, Дав-лат дастурининг бажарили-шини ҳам жамоатчилик му-ҳокамасига қўйиш керак. Халқимиз баҳо бериб фикр билдирсин.

Депутатлар муҳокамаларда баъзи бир долзарб масалаларга алоҳида эътибор қаратди. Жумладан, бугунги кунда мамлакатимизда камбағаллик бора-сида аниқ рақамлар эълон қилинганлигига қара-масдан, ҳалигача фуқароларимизни камбағаллик-дан чиқаришнинг Давлат дастурида назарда тутил-ган аниқ механизмлари ишлаб чиқилмади. Шунинг-дек, қишлоқ хўжалиги соҳасида фаолият юритаёт-ган барча турдаги хўжалиқлар ялпи хатловдан ўтқа-зилмаганлиги ҳам бугун “снос”лар билан боғлиқ ва ноқонуний турар жойларнинг бунёд этилиши каби ҳолатларнинг ортишига сабаб бўлмоқда.

Қизгин бахш ва мунозаралар тарзида бўлиб ўтган фракция йиғилишида Давлат дастурининг кечикти-рилган бандларини қисқа фурсатларда амалга оши-риш юзасида таклиф ва тавсиялар билдирилди.

Фаррух АБДУҲАМИДОВ

Илм-фан ва тараққиёт

Илмни нурга қиёслашади. У қуёш нурларига ўхшатилади. Агар қуёш нурлари ҳаётда бутун олам, борлиқ, табиат, замин бағрига нур сочса, илм инсоният онгу шуурини, ақл-идрокини, тафаккурини ёритади. Қуёш бутун дунёга ёруғлик берса, илм инсон тафаккури орқали уни тараққиёт йўлига бошлайди. Бошқачароқ айтганда, қуёш нурлари бутун дунёда барча жонзотларнинг яшаши учун имконият яратиб берса, илм, тафаккур нури ҳаётнинг янада гўзал, янада юксак, улугвор бўлишига хизмат қилади. Илм онг, тафаккурнинг юксалишига, онг, тафаккурнинг юксалиши жамиятнинг тараққиётига, жамиятнинг тараққиёти эса ҳаёт тамаддунига асос бўлади. Шу сабабли халқимиз ҳаётининг барча даврларида илм-фан ва унинг юксак гоёлари улугланган, илм аҳллари, алломалар, маданият намояндалари ҳурмат-эҳтиром қилинган, яратувчиликлар, бунёдкорликларга йўл очиб берилган. Эндликда ана шу жараён, яъни илм-фанга эътибор янада юксак даражага — давлат сиёсати даражасига кўтарилди.

АРХЕОЛОГИЯ: ИЗЛАНИШЛАР ЯНГИ БОСҚИЧДА

Республикамызда илм-фанни ривожлантириш тараққиётнинг бош омили сифатида эътироф этилиб, илм-фан ҳамда олий таълим тизимини кенг кўламда ислоҳ қилиш ишлари бошлаб юборилди. Хусусан, академик фаннинг аҳамиятини янада ошириш, Фанлар академиясининг нуфузини юксалтириш ва фаолиятини такомиллаштириш мақсадида 2017 йил 17 февралда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2789-сонли қарори қабул қилиниб, бир қатор илмий-тадқиқот институтлари Фанлар академияси тизимига қайтарилди. Шу билан бир қаторда илм-фан тўғрисида қонун, илм-фанни ривожлантириш бўйича 2030 йилгача мўлжалланган концепция, илмий-тадқиқот институтларининг моддий-техник базаси ва олимларнинг иш ҳақларини ошириш бўйича кўплаб қарор ва фармонлар қабул қилинди.

Албатта, ушбу ислохотлар бугунги кунда Ўзбекистонда кўплаб фан соҳалари қаторида археология фанини ҳам янада ривожлантириш, самарали тадқиқотларни давом эттириш, изланишларнинг илмий натижаларини амалиётга татбиқ этиш учун барча шарт-шароитлар яратди. Жумладан, фундаменталь тадқиқотлар бўйича халқимиз тарихи, моддий маданияти борасида бир қатор муҳим илмий натижаларга қўлга киритилди, қазимша жараёнларида очилган археологик объекتلардан айримлари қадимий меросимизни тарғиб қилиш мақсадида туристик объектларга айлантирилди. Шу билан бирга қазимшалар жараёнида аниқланган топилмалар реставрация ва консервация қилиниб, музей фондларидан ўрин эгаллади.

Хусусан, Самарқанд шаҳрининг жануб томонида, Дарғом канали бўйида жойлашган Кофирқалъада ўн йилдан ортиқроқ вақт мобайнида олиб борилган кенг қамровли археологик қазимша ишлари натижасида аниқланган илк ўрта асрларга оид 1000 га яқин бўлалар (лойга босилган муҳрлар) таҳлил қилинди. Айни вақтда Самарқанд ҳукмдорларининг шахар ташқарисидаги қароргоҳи — Ривдад билан қиёсланувчи Кофирқалъа ёдгорлигида 2017 йили илк ўрта асрлар диний-маънавий ҳаёти ҳақида муҳим маълумотлар берувчи, маъбуд ва унга сажда қилаётган инсонлар тасвирланган ноёб топилма — ёғоч панно қолдиқлари топилди, таъмирланди. Паннода 46 та одам тасвири акс эттирилган бўлиб, бундай кўп қиёфали композиция Марказий Осиё археологиясида илк бор учрайди ва жaxon микёсидаги кашфиёт ҳисобланади. Ҳозирги кунда ушбу панно қолдиқлари 2022 йилда Лувр музейида намойиш қилиш учун Самарқанд археология институти лабораториясида таъмирланмоқда. Зеро, ушбу паннодаги тасвирлар оташпарастларнинг мукдаддас китоби "Авесто"-даги лавҳаларни ўзида акс эттириши билан катта аҳамиятга эга.

Шу билан қаторда бу ерда Лувр музейида намойиш этиш учун Самарқанднинг қадимий ўрни Афросиёбда 2000 йилда аниқланган Қорахонийлар даврига (XII аср) оид сарой қолдиқларидан топилган деворий тасвирларни ҳам таъмирлаш ишлари олиб боришмоқда. Шуни айтиш лозимки, ушбу тасвирларда одамлар, ҳайвонлар, қушлар акс эттирилган бўлиб, улар ислом даврига оид бўлган Ўрта Осиёдаги ноёб деворий топилмалар ҳисобланади. Бундай тасвирлар мусулмон шарқида ўрта асрлар даври учун камёб эканлиги билан ҳам гоёя муҳим аҳамиятга эга.

Кофирқалъа саройи. Ёғоч лавҳнинг очилиши.

Айни вақтда 1960 йилларда Афросиёб ёдгорлигидан топилган, машҳур илк ўрта асрларга мансуб деворий суратлар ҳам замон талаблари асосида қайта таъмирланди. Таъмирлаш ишларининг якуни сифатида 2017 йилда АҚШ, Франция, Корея давлатларининг элчихоналари вакиллари ва кенг жамоатчилик иштирокида Афросиёб музейида янги экспозициянинг очилиш маросими бўлиб ўтди.

Археологик дала тадқиқотлари натижасида Буюк Хитой девори каби функцияни ўтаган Бухоро воҳси худудини қадимдан ўраб олган воҳа девори — Кампир девор қолдиқлари ва мудофаа тизимига кирган кичик шаҳарчалар, қалъалар, дарвоза ва боқсонлар ўрни очилди. Натижада илк ўрта асрлар мудофаа тизимига оид янги илмий маълумотлар қўлга киритилди.

Пойкент ёдгорлиги атрофида жойлашган Марказий Осиё, Шарқ ва Фарбдаги энг қадимги работлар — қарвонсаройларнинг олис ўтишдаги тарихий қурилиши очиб ўрганилди, уларнинг кейинги даврларда замонавий меҳмонхоналарга асос бўлган маъморий лойиҳалари тадқиқ этилди. Шунингдек, Пойкент аркида Марказий Осиёдаги энг қадимги миноранинг қуйи қисми, унинг атрофида эса Мовароуннахрдаги энг дастлабки жума масжидларидан (IX аср боши) бирининг қолдиқлари очиб ўрганилди.

Наманган вилоятида жойлашган Чилхужра ёдгорлигида олиб борилган археологик тадқиқотлар жараёнида бу ерда 10 гектар майдонни эгаллаган шахар вуқудга келганлиги аниқланиб, ушбу шахар милодий V асрга қадар мавжуд бўлганлиги ҳамда ҳозирги вақтда қадимги Фарғона водийсининг Эйлатон-Оқтом маданиятига мансуб яхши сақланган ягона ёдгорлик эканлиги эътироф этилмоқда. Шуни муҳимки, ушбу шахар барпо этилган вақтда қадимий шахарсозлик талабларига мувофиқ — мустаҳамланган арк ва шахристондан иборат ҳолда тикланган. Бу ҳолат Чилхужра ёдгорлиги ҳозирча Фарғона водийсидаги энг қадимги шахар қолдиқларидан бири эканлигини исботлади.

Республика Вазирилар Маҳкамасининг 2017 йил 16 октябрдаги 831-сонли қарори асосида Ахсикент ёдгорлигида икки минг йил аввал қурилган 20 метр қалинлидаги мудофаа девори ва ўрта асрларга оид ер ости водопровод қолдиқлари очилиб, музейлаштирилди.

Фарғона водийсининг пойтахт шаҳри харобалари ҳисобланмиш Эски Асиё ёдгорлиги материаллари асосида Фарғона археологиясида биринчи маротаба VIII-XIII асрнинг биринчи чорағига доир Фарғона водийси сопол идишларининг даврий санаси ишлаб чи-

қилди. Шу билан бир қаторда XII асрларга оид ер ости водопроводи қурилишида физикадаги туташ идишлар қонунини амалда қўлланилганлиги аниқланди. Бундай илмий натижа мамлакатимизда ўрта асрларда шахарсозлик маданияти юксак даражада тараққий этганлигини яна бир бор тасдиқлади.

Жиззах вилоятининг Зомин туманида денгиз сатҳидан 2000 метр баландликда Қорахонийлар даврига оид 2 та қадимий шахар кўчманчи-чорвадор ва металлургия масканлари қолдиқлари топилди. Замонавий технологиялар асосида ушбу шахарларнинг шаклланиши, ривожланиши ва инкирози билан боғлиқ бўлган масалалар юзасидан янги маълумотлар қўлга киритилди. Жумладан, кўчманчи қабилаларнинг ўtroқлашуви ва тоғ-кон саноатига ихтисослашган янги шахарлар қурилиши ўртасидаги боғлиқлик археологик материаллар орқали кузатилди. Замонавий технологиялар асосида қўлга киритилган ушбу натижа жaxon илмий жамоатчилиги томонидан юқори даражада эътироф этилиб, бунинг самараси ўлароқ 2018 йилда 26 миллион ўқувчисига эга "National Geographic" журналы томонидан ёдгорлик ҳақида ҳужжатли фильм яратилди.

Фарозм вилояти ҳудудидаги Хумбузтепа ёдгорлигида олиб борилган қазимшалар жараёнида оловга топинувчиларнинг монументал ибодатхонаси топилди. Ибодатхона миллоддан аввалги V асрга оид бўлиб, ҳозирги вақтда нафақат Ўзбекистонда, балки Ўрта Осиёда археология фанига маълум бўлган энг қадимги зардуштийлик ибодатхонаси ҳисобланади.

Кейинги йилларда археологик ишлари янада ривожлантириш, соҳада илмий тадқиқотларни дунёвий микёсга олиб чиқиш мақсадида бир қатор амалий ишлар амалга оширилди. Мамлакатимиз Президентининг 2019 йил 28 февраль — 1 март кунлари Наманган вилоятига ташрифи давомида республика ҳудудидаги археологик тадқиқотларни мувофиқлаштириш, археологик тадқиқотларга замонавий табиий фанларнинг усулларини қўллаш борасида Миллий археология марказини ташкил этиш кўрсатмаси асосида 2019 йил 21 сентябрда Вазирилар

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистон археологиясининг қўлга киритган ютуқлари ва ўз олдига қўйган устувор вазифалари янгиланаётган ислохотлар доирасида амалга оширилди. Бу эса, ўз навбатида, халқимиз кўҳна тарихи ҳақида муҳим объектив илмий хулосалар чиқариш билан бирга, юртимизнинг бир неча минг йиллик моддий маданиятини жаҳонга танитишга, республикамызда халқаро туризмнинг ривожланишига катта ҳисса қўшади.

Маҳкамасининг "Археологик тадқиқотларни тубдан такомиллаштириш тўғрисида"ги қарори қабул қилинди. Қарор асосида республика ҳудудида олиб борилаётган археологик тадқиқотларни илмий-услубий жиҳатдан такомиллаштириш ҳамда табиий фанларнинг замонавий тадқиқот услубларини археологик изланишларга кенг жорий қилиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси тизимида давлат муассасаси шаклидаги Миллий археология маркази ташкил этилди.

Ушбу Марказда республикада археологик тадқиқотларни янада ривожлантириш борасида бир қатор йўналишлар кўзда тутилган.

БИРИНЧИ ЙўНАЛИШ

Марказнинг илмий-тадқиқот фаолиятини кучайтириш, фан билан ишлаб чиқариш интеграциясини ривожлантиришга алоҳида эътибор берилиб, унда кадрлар малакасини ошириш, ёшларни соҳага янада кенг жалб қилиш ва салоҳиятли ёшлардан иборат илмий даражали мутахассислар улушини босқичма-босқич ошириб бориш кўзда тутилган. Шу билан бир қаторда, Ўзбекистон Республикаси археологик харитасини яратиш (2020-2023 йй.), тадқиқ этилган археологик ёдгорликларни тўғрисидаги маълумотларни тизимли равишда шакллантириб бориш ва уларнинг реестрини ташкил этиш, «Ўзбекистон археология мероси» 10 жилдлик академик нашрларини тайёрлаш, йирик археологик объекتلарнинг альбом-каталогларини яратиш ҳамда қазимша ишлари олиб борилаётган ёдгорликларни туризм объектларига айлантириш асосий вазифалардан бири сифатида белгиланган.

ИККИНЧИ ЙўНАЛИШ

Археологик изланиш олиб бораётган муассасаларнинг моддий-техник базасини кучайтириш ва модернизация қилишга қаратилган. Бунда замонавий тадқиқот усулларини жорий қилиш учун Миллий археология маркази қошида «Биоархеология» ва «Ландшафт археологияси» йўналишларида замонавий ускуналар билан жиҳозланган 2 та лаборатория ташкил этиш мўлжалланган ва ҳозирги кунда бу борада амалий ишлар олиб боришмоқда. Шунингдек, археологик қазимша ишларига маблағ ажратиш, таянч объектларда мунтазам равишда қазимша ишларини тиклаш ҳам кун тартибига қўйилган бўлиб, бу ҳолат соҳага кириб келаятган ёшларнинг амалий тажрибасини оширишда янги илмий маълумотларни қўлга киритишда ва уларни таҳлил қилишда муҳим ўрин эгаллайди.

УЧИНЧИ ЙўНАЛИШ

Халқаро алоқаларни ривожлантириш ва ўзбек археологиясини жаҳон фанига интеграция қилиш билан боғлиқ. Халқаро алоқаларни ривожлантириш ва Марказий Осиёда амалга оширилаётган археологик тадқиқотлар борасида ҳамкорлики янада кенгайтириш мақсадида 2022 йилда Марказий Осиё археологларининг биринчи форумини ўтказиш ҳамда Марказий Осиё археологлари ассоциациясини шакллантириш кун тартибидеги долзарб масала саналади. Шунингдек, ўзбек археологиясини жаҳон фанига интеграция қилиш мақсадида хорижий илмий марказлар билан алоқаларни кучайтириш, Ўзбекистонда археология соҳасида қўлга киритилган илмий янгиликларни мунтазам равишда хорижий илмий анжуманларда намойиш этиш, халқаро нуфузли журналларда мақолалар сонини ошириш ҳам ўта муҳим ҳисобланади.

ТўРТИНЧИ ЙўНАЛИШ

Илмий-тадқиқот натижаларини оммалаштириш ва шу орқали юртимиз тарихи, моддий маданияти, маънавияти ва миллий қадриятларини кенг тарғиб қилишдан иборат. Бунда қўлга киритилган илмий натижаларни «Ўтмишга сەҳнат» номли халқаро тарихий-маданий фестиваллар доирасида ёритиш, республика музейларида тадқиқот натижаларига бағишланган «Ўзбекистонда археологик тадқиқотлар» мавзусида ҳар йили кўرғазмалар ташкил қилиш, маҳалла ва хорижий туристларни амалга оширилган ишлар билан оммавий ахборот воситалари орқали таништириш, жаҳон ахборот тармоғи ҳамда босма нашрларда мақолалар чоп этиш ва бошқалар кўзда тутилган.

Фарҳод МАҚСУДОВ,

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Миллий археология маркази директори, тарих фанлари доктори

Муносабат

Жорий йилнинг 19 январь куни Президентимиз маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш масалаларига бағишлаб ўтказган видеоселектор йиғилишида қилган маърузасини тинглаб, ҳаёлимдан кўп мулоҳазалар ўтди.

МАЪНАВИЯТ — ХАЛҚНИНГ ЎЗЛИК ТИМСОЛИ

Маҳмуджон БОЛТАБАЕВ,
Ўзбекистон Давлат жисмоний тарбия ва спорт университети ректори,
иктисод фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон "Адолат" СДП халқ депутати
Тошкент вилояти Кенгаши депутати

Ҳақиқатда, бугун маънавият, тўғрисида, маданиятимиз масаласида қай-гуришининг айна пайти, деб ўйлайман. Балки бироз кечиккандирмиз ҳам. Бир педагог сифатида айтишим мумкинки, маънавият тарғиботи сира ҳам юзаки қарайдиган масала эмас. Айтиш жоизки, бугун дунёнинг кўплаб ривожланган мамлакатлари маънавий таназзулга учраб бормоқда. Албатта, бунинг объектив ва субъектив сабаблари бор. Яъни, бу демократик принципларни нотўғри талқин қилиш, демократияга ортқича "эркинлик" бериш оқибатидир. Инсон яшар экан доим маълум бир тарбияга, маслҳатга эҳтиёж сезади ва ҳаётнинг маълум бир таққиланган чегараларини босиб ўтишга ҳаққимиз йўқ.

Ҳўш, биз буни қаредан англаймиз? Бу чегаралардан ўтмасликка бизни нима ундайди? Албатта, маънавият. Миллий маънавият! Шарқона маънавият! Биз ҳам бир пайтлар бола бўлганмиз. Яхши билан ёмонни, ҳалол билан ҳаромни, каттага ҳурматни, кичикка иззатни боболаримиздан, момоларимиздан, отамиздан, онамиздан ўрганганмиз. Маҳалларнинг кайвониларидан, мактабдаги устозларимиздан ўрганганмиз. Болалик ҳаёллари билан ўша айтилаётган мавҳум чегараларни англаш босиб ўтганимизда, улар дашном бериб қайтаришган, қаттиққўллик қилишган. Тан олиш керак, ёшликда ким ҳам шўҳ бўлмайдми, кези келса, қайтмаган йўлимиздан калтак билан қайтаришган. Бу ҳолатни Европада бола ҳуқуқларини камситиш деб атайдилар. Лекин бизнинг авлод вакиллари мана шу руҳият билан улғайдик. Олган ўғитларимизни ҳаётимизда, фаолиятимизда қўлладик. Кам бўлмадик...

Олийгоҳда маънавий мавзуларга бағишланган тадбирларда ўтириб талабаларни кузатаман. Ўша пайтда уларнинг қалбига қалқиб турган руҳиятни англаш қийин эмас. Мажбуриятдан ўтиргандек, эсалар қотган, кўпчилик, бугун асирига айланиб қолганимиз телефонини титқилиш билан овора. Айтилаётган мавзуларнинг ҳеч бири уларга қизиқмасдек. Шундай чоғларда уларнинг келажикдан жуда хавотирга тушаман. Кўрқиб кетаман. Уларнинг бу қайфиятини кўриб, маънавият мавзусида гапиршишга ҳам ўйланиб қолсан.

Давлатимиз раҳбари йиғилишда жуда ўринли таъкидлади: **"Агар кимдир, маънавият масаласи — бу фақат маънавият маркази ёки тегишли вазирлик ва идораларнинг иши, деб ўйласа хато қилади. Буларнинг барчаси олдимизда турган энг асосий, энг муҳим вазифалардан биридир"**. Дарҳақиқат, шундай, бир боланинг келажикда маънавий қашшоқ бўлиб тарбияланмаслиги учун оиладан тортиб маҳалла, боғча, мактаб, олий ўқув юртигача, балки ундан кейин ҳам маънавий тарбия узвий тарзда олиб борилиши керак. Шунда унинг маънавиятида узилиш бўлмайдми.

Иқтисодий инқирозни вақти келиб бартараф этиш мумкиндир, лекин маънавий инқирозни енгиш жуда мушкул. Бир бора йўқотилган маънавиятни қайта тиклашга бир авлод умри ҳам камлик қилса керак. Дунёдаги барча урушлар, жиноятлар, одам савдолари, ижтимоий-сиёсий ва бошқа шу каби инқирозлар маънавий инқирозга бориб тақалади. Хоҳаймизми, йўқми, ҳозирги замонда моддият юксалиши ва рағбатлантирилиши

маънавият таназзули ҳисобига кечмоқда. Шу билан бирга бугунги кун ёшлари маънавиятини баланларвоз гаплар билан юксалтириб бўлмайдми. Йиғилишда давлатимиз раҳбари локайдлик ва бепарволик энг катта хавф эканини, бугун учраётган ижтимоий муаммоларни қайтариш учун нурунийлар тарбияси, жамоатчилик назорати етишмаётганини таъкидлади. Биз ёшларимиз билан кўпроқ гаплашиш, уларнинг қалбига қулоқ солиш, дардини билиш, муаммоларини ечиш учун амалий кўмак беришимиз керак. Уларнинг таълим-тарбиясига аҳамият қаратмоқ лозим. Йиғилишда қайд этилганидек, ижтимоий-маънавий муҳитни илмий асосда таҳлил қилишни даврнинг ўзи талаб этмоқда. Жамиятимизда маънавий-маърифий ишлар шундай асосда йўлга қўйилмагани учун ҳам қутилган натижани бермаяпти.

Афсуски, кейинги пайтларда инсонларнинг маънавий дунёси, маънавияти унинг мол-мулки ва чўнтагининг катталигига қараб белгиланадиган бўлиб қолди. Эътибор бериб қарайдиган бўлсак, иқтисодий юксалиш, моддий бойликлар кўпайиши оқибатида инсоф, диёнат, ахлоқ тушунчалари инсонлардан йироқлашиб бормоқда. Ҳалол ва ҳаром фақат ёйилдиган нарсаларга нисбатан тушуниладиган замонда яшаямиз. Ҳар кунни янгидан-янги яратилаётган техникалар инсонларда яқовлиқни тақдим этмоқда. Бир сўз билан айтганда, дангасалигимиз эвазига "мукофот" олмақдамиз. Шундай таҳлилкал замонда мамлакатимиз ёшларини бу қўрқинчи фожиалардан асраш, уларга оқ ва қорани ажратиб кўрсатиш, миллий маънавиятимизни асраш муҳим вазифа ҳисобланади.

Яна бир гап. Бугун тобора заифлашиб бораётган ёшлар маънавияти хусусида кўп бора бонг уряймиз, бир сўз билан айтганда, шикоятлар кўп, лекин ечимлар оз. Президентимиз таъкидлаганидек, маънавиятни кучайтиришда ҳамма соҳалар бирдек қурашиши, айниқса, бу борада биз, зиёлиларнинг ўрни нихоятда аҳамиятли. Масалан, бекатда автобус кутиб турган бир бола музқаймоқни ёб бўлгач, қозонини негадир чиқинди қутига эмас, ариқ ичига ташлайди ва автобусга чиқиб кетади. Бир қарашда оддийгина кўринган бу ҳодиса, аслида унинг маънавий тарбиясини белгилайди. Бора-бора болада бу эътиборсизлик кучайиб боради ва йирик иллатга айланади. Шу ўринда жамоатчилик назорати муҳим ҳисобланади. Демак, кўча-кўйда ҳам маънавият учун курашни кучайтиришимиз керак.

Маънавий тарғибот тадбирлари ёшларнингизнинг қанчалик энасини қотирмасин, уларни янада кўпайтиришимиз керак. Кўпайтирганда ҳам уларни бу жараёнга жалб қилганидан, кўнглига бермайдиган, уни қил, буни қилма дейдиган юзаки панд-насихатлардан холи тарзда кўпайтиришимиз зарур. Негаки, маънавият халқнинг ўзлик тимсоли ҳисобланади. Инсон психологиясида шундай хусусият борки, унга етказилаётган ахборот хоҳ салбий бўлсин, хоҳ ижобий мияда ўша хабар ўрнашиб қолади ва бевосита инсоннинг эътиборини тортади ва уни ўзи билмаган ҳолда бошқара бошлайди. Шундай экан, ёшларга бераётган маълумотларимизнинг катта қисмини маънавий мавзулар ташкил этиши керак, деб ўйлайман. Шундагина ёшлар маънавиятини ижобий томонга ўзгартиришда бир қадар самарага эришишимиз мумкин.

Маълумки, сайловлар халқнинг хоҳиш-иродасини, юксак сиёсий онги ва фаол фуқаролик позициясини, ўз тақдири ва келажагига қандай катта ишонч ва масъулият билан қарайётганини ифода этади. Сайловлар фуқароларни мамлакатимизда амалга оширилаётган демократик ислохотларга, яқин ва олис истиқбол учун белгилаб олинган стратегик тараққиёт дастурига ҳолис ва ҳаққоний баҳо бериш имконияти десак, муболага бўлмайди.

ДЕМОКРАТИЯ КЎЗГУСИ

Сайловчиларга сайлов ҳақида етарли маълумотлар бериш, миллий сайлов қонунчилигимизни такомиллаштириш, уни умулмэтироф этилган халқаро стандартларга мувофиқлаштириш ва амалга оширилаётган демократик ислохотлар билан уйғунлаштириш борасида тушунтиришлар бериш бугунги кундаги асосий вазифа ҳисобланади.

Муҳокама этилаётган «Сайлов қонунчилиги такомиллаштирилиши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳасига кўра халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашларида сайлов ўтказувчи округ сайлов комиссиялари институти тугатилмоқда ва уларнинг ваколатларини туман (шаҳар) сайлов комиссиялари зиммасига юклаш кўзда тутилмоқда. Бу оптималлаштириш натижасида 54 миндан ортиқ аъзодан иборат 5 739 та округ сайлов комиссиялари тугатилиб, Давлат бюджетидан кетаётган харажатларнинг қисқаришига олиб келади.

Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа ваколатхоналари ҳузорида тузилган сайлов участкаларидаги сайловчилар сони ҳақида Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазир-

Муҳиба БОБОБЕКОВА,
халқ депутатлари Самарқанд шаҳар Кенгаши депутати,
Ўзбекистон “Адолат” СДП Самарқанд вилоят кенгаши раиси

лиги томонидан тақдим этилган маълумотлар асосида Марказий сайлов комиссияси сайлов бюллетенларини чоп этиши, етказиб берилишини таъминлашни йўлга қўйиш, ўз вақтида етказиб беришни марказлаштирилган тартибда амалга ошириш ҳам айти мўддао. Таъкидлаш жоизки, буларнинг барчаси умумий сайлов ҳуқуқи принципини янада кенгрок таъминлашга, мамлакатимизнинг сиёсий нуфузини янги босқичга кўтаришга хизмат қилади.

Депутатлик гуруҳларида

Халқ депутатлари Избоскан туман Кенгашидаги Ўзбекистон «Адолат» СДП депутатлик гуруҳи аъзолари тумандаги мавжуд муаммоларнинг ечимини топишда ташаббус билан чиқмоқда. Қонунбузилиш ҳолатларининг олдини олиш, фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоялаш, тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш ва аҳолини ижтимоий ҳимоялаш халқ вакилларининг доимий эътиборида.

Муаммоларнинг ЕЧИМИ БОР

Шунингдек, амалдаги йилда пандемия сабаб соғломлаштириш ва бандлик масаласи долзарб вазифалардан бирига айланди. Айти шу мақсадда жойлардаги ўрганишлар ва ўтказилган акциялар натижасида ҳудудлардаги 85 та муаммо ечимини топди. Натижада жамоатчиликда “адолат”чиларга бўлган ишонч ортди.

Биринчи навбатда, кўп қаватли уйлардаги хонадонлар ўрганилди. 1-кичи даҳадаги

33-кўп қаватли уйда қатор камчиликлар аниқланди. Фуқаро Мавжуда Раҳимова уйга муҳтож. Лекин бошлангич тўловни тўлаш қобилияти йўқ. Унинг фарзанди Азизбек Эргашев ишсиз.

Шу уйнинг 5-хонадонида истиқомат қилувчи Авазбек Жўрабоев 1984 йилда туғилган. Ёлғиз ашайди, уйга муҳтож. Яқинларининг уйларида яшаб, хонамандчилик билан кун кўрапти. Худди шундай

муаммо 10-хонадонда яшовчи Наташа Қодировани ҳам қийнамоқда. Ўз уйига эга бўлиш унинг орзуси.

Муаммолар бу билан тугамайди. Электр тармоқлари, табиий газ ва ободонлаштириш билан боғлиқ камчиликларни бартараф этиш лозим. Туман “Тоза ҳудуд” корхонаси ходимлари нимагадир бу ҳудудга етарли эътибор қаратмаяпти. Нима қилиш керак? Депутатлар айти шу са-

САЙЛОВ — янги Ўзбекистонга хос бўлади

Бугунги кунда давлатимиз раҳбари бошчилигида амалга оширилаётган ислохотлар Ўзбекистоннинг халқаро майдондаги нуфузини янада оширмоқда. Шу маънода ижтимоий-иқтисодий ислохотлар билан ҳамоҳанг ҳолда давлат ва жамият қурилиши тизимини янада такомиллаштириш борасида кенг қўламли сиёсий ислохотлар амалга оширилаётгани ҳам эътиборга молик.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Сайлов кодексига амалдаги қонунчиликдан келиб чиққан ҳолда ўзгартишлар киритилиши жуда ўринли. Бу Ўзбекистонда сайловлар чин маънода қонунийлик ва шаффофлик асосида, халқимизнинг истақларига мос равишда ўтказилишини ифодалайди.

Жумладан, Сайлов кодексининг 19-моддасида илгари вилоят, туман, шаҳар сайлов комиссиялари тегишли маҳаллий Кенгашлар томонидан сайловга камиди саксон кун қолганида етти — ўн беш нафар комиссия аъзосидан иборат таркибда тузилади ҳамда ўз ваколатларини кейинги сайлов кампанияси бошлангилги Эълон қилингунига қадар амалга оширади, дея белгиланган. Эндиликда ушбу модда “Вилоят, туман, шаҳар сайлов комиссиялари тегишли маҳаллий Кенгашлар томонидан сайловга камиди саксон кун қолганида ўн бир — йигирма бир нафар комиссия аъзосидан иборат таркибда тузилади ҳамда ўз ваколатларини кейинги сайлов кампанияси бошлангилги Эълон қилингунига қадар амалга оширади”, дея ўзгартирилмоқда. Бу комиссия фаолиятининг янада самарали ташкил этилишига олиб келади. Комиссия аъзолари сонининг оширилиши уларнинг ишлашини янада енгиллаштиради.

Шунингдек, 22-моддада округ сайлов комиссиясининг ваколатлари қаторида номзодларнинг сайловчилар билан учрашувларини ташкил этишига қўмақлашиши кўрсатилган эди. Ушбу вазифа округ зиммасидан олиб ташланмоқда. Бу билан округ комиссияси ўз вазифасини бажаришда эркинликка эришади. Яна бир томони, сайлов жараёнида номзодлар билан ишлашда ўринсиз гумонлар ва ишонсизликларга чек қўйилади. Шу сабаб бу вазифанинг округ ваколатидан чиқариб ташланиши ўринли.

Юқоридаги каби ўзгартишлар Янги Ўзбекистоннинг эртанги кунини белгилайди. Бир сўз билан айтганда, амалдаги йилда бўладиган сайловнинг қонунийлигини оширади.

Мадаминжон МАДАЗИМОВ,
Ўзбекистон “Адолат” СДП Андижон вилоят кенгаши раиси

волни туман раҳбарининг олдига қўйди. Натижада масъул ташкилотлар томонидан бу борада иш бошланди.

34-уйнинг 7-хонадонида яшовчи фуқаро Сурайё Собирова хонадонининг деразалари таъмирталаб, ёмғир ёғди дегунча сув қиради. Фуқаро Г.Бўронов хонадонида газ сизиб чиқаётганлигидан шикоят қилди. Ҳар икки масала юзасидан масъул ташкилотларга чиқилди ва муаммо бартараф этилди.

Партиянинг «Муаммо билан юзма юз» лойиҳаси доирасида депутатлар «Тараққиёт» маҳалласидаги 44 та хонадонда бўлиб, фуқароларнинг яшаш шароити ва муҳожаатлари билан танишди. Аксарият муҳожаатлар жойида ҳал қилинди. 7 та масала юзасидан депутатлик сўрови чиқарилди.

Шу ўринда мулоҳаза: ҳар қандай муаммонинг ечими бор. Фақат буни тўғри кўрсата билиш лозим. Депутатлар бу борада сизнинг энг ишончли суянчингиз.

Дилфуза АҲМЕДОВА,
халқ депутатлари Избоскан туман Кенгаши депутати

Жиноятга жазо муқаррар

Одам ўзига нисбатан қилинган яхшиликнинг қадрига етмаса, ахир-оқибат ўзи қийналаркан. Илҳом Ишбоев (исм-фамилиялар ўзгартирилган) бундан 10 йил илгари, айти кучга тўлган, навқирон ёшида фирибгарлик қилгани учун илк бор судга рўпара бўлган. Бироқ ҳукуматнинг инсонпарвар сиёсати туфайли амнистияга тушиб, жазодан қутулиб қолган. Бироқ қилинган яхшиликка жавобан у ноқонуний ҳаракатдан ўзини тиймади. Аксинча, фирибгарлик фаолиятини давом эттирaverди, кези келганда ўғирликдан ҳам қайтмади.

ФИРИБГАРЛАР “ЧЕМПИОН”И

Хусусан, И.Ишбаев 2018 йилнинг 16 июль куни Гулистон шаҳар “Мевазор” маҳалласидаги “Козимжон ишонч транс савдо” МЧЖ ишчиси Дилшод Жониқуловнинг ишончига кириб, ундан жами беш тонна цементни 5 100 000 сўмга сотиб олиши, пулларни фирмаси ҳисоб рақамидан ўтказиб беришига ишонтиради ва қурилиш материаллини олиб кетади. Аммо у цементни сотиб, пулини ўзининг эҳтиёжлари учун ишлатиб юборади.

Бу билан у яна Ўзбекистон Республикаси ЖК 168-моддаси 3-қисмининг “б” бандида назарда тутилган жиноятни содир қилади.

Уша йилнинг ўзида “қахрамонимиз” Сайхунобод тумани “Бахмалсой” МФЙ, “Остона” кўчасида яшовчи Ғайбулла Каримовнинг ишончига кириб, унинг жами уч тонна мошини 12 000 000 сўмга сотиб олиб, олган маҳсулоти учун тўлаши лозим бўлган пулларнинг 7 000 000 сўмини беради, қолган 5 000 000 сўмини кейинчалик беришини айтиб, гумдон бўлиб кетади.

Шунингдек, Сайхунобод тумани, “Пахтакор” СИУ ҳудудида ашайидиган Барот Бердиялиевдан 5 800 кг. мош маҳсулотини 22 000 000 сўмга келишиб сотиб олиб, олган маҳсулоти учун 5.000.000 сўм беради, қолган 17 000 000 сўмини кейинчалик беришига ишонтириб, мошини пуллаб, пулларини ўз эҳтиёжига ишлатиб юборади.

Гулистон туманида яшовчи фуқаро Гулинора Аджиқалилова ҳам унинг арзон нархларда ем олиб беришдек ёлгонларига учиб, 4 490 500 сўмидан маҳрум бўлади.

И.Ишбаев ўзининг жиноий ҳаракатлари давом эттириб, ўзини маккажўхори дони, шולי харидори қилиб кўрсатиб, маҳсулотларини олиб, бир нечта одамни чув туширади.

Бир сафар ҳатто Сирдарё туманида яшовчи Шокир Иноятовни биргаликда Боёвут туманига шולי сотиб олишга боришга кўндириб, шеригининг шולי учун олиб қўйган 8 миллион сўм пулини кўзининг олдида олиб қочиб кетади. Яъни, йўлда газ қўйиш учун

Мирзабод тумани ҳудудидаги газ қўйиш шохобчасига қираётган вақтида, йўловчи сифатида Ш.Иноятов ташқарида тушиб қолганида, И.Ишбаев пулларни автомобилда қолдираверишини, пулларга ҳеч қим тегмаслигини айтиди. Бироқ И.Ишбаев машинаси газини босиб, Ш.Иноятовни қолдирганича жўнаб қолади ва яширинади. Бахтлиқ Фахриддин Ашуровни ҳам гўёки қорамол олиб беришга ишонтиргач, 12 000 000 сўмини ўғли Нодир Ашуровга тутқазиб, Ишбаевнинг “Спарк”ида мол бозорига юборади. Йўлда Нодирдан “дўкандан нон олиб чиқиши”ни илтимос қилган фирибгар пайтдан фойдаланиб, 12 миллион сўмини автомобилда қолдириб, дўконга кириб кетган Нодирни ташлаб, қочиб кетади.

И.Ишбаев бирор кун вақтини бекор ўтказмайди. Шу орада, унинг хаёлига ўзи ижарада турган Абдулгани Раимовнинг Гулистон шаҳарининг 4-мавзеси, “Буюк келажақ” кўчасидаги рақамсиз уйи келиб қолади. Афсуски, айти пайтда бу хонадоннинг қалити унда йўқ эди. 2019 йил 7 сентябрь куни ушбу хонадон эшикларини бузиб, ғайриқонуний равишда кириб, у ердаги бир дон 1 800 000 сўмлик қир ювиш машинаси ва 200 000 сўмлик ҳаво совутгич (вентиллятор)ни ўғирлаб кетади.

“Маҳорат”и говлаб кетган И.Ишбаев энди фирибгарликни “онлайн” шаклда амалга оширишдан ҳам тоймайди. У Гулистон шаҳар, 4-мавзедаги

“Буюк келажақ” кўчасида қурилаётган кўп қаватли биноларнинг олдида кўллаб қувурлар қаровсиз ҳолатда эканлигини кўриб қолади. 2019 йилнинг 13 сентябрида у таниши Зоир Умаровга телефон қилиб, ушбу қувурлар ўзига тегишли эканлигини, 2 000 000 сўмга сотишини айтиди. Унга З.Умаров 1 500 000 сўм олиб келиб беради, юк автомашинасида қувурларни олиб кетади ва сотиб юборади. Аслида қиймати 21 890 000 сўмга тенг бўлган бу қувурлар “Сифатли қурилиш” МЧЖ раҳбари Алишер Қўчқоровга тегишли бўлган.

Фирибгарлар биринчи жинояти биланок дарҳол қўлга олинди. Бироқ И.Ишбаев йиллар мобайнида бир қанча инсонларни алдади ва моддий маблағларини ўмариб келди.

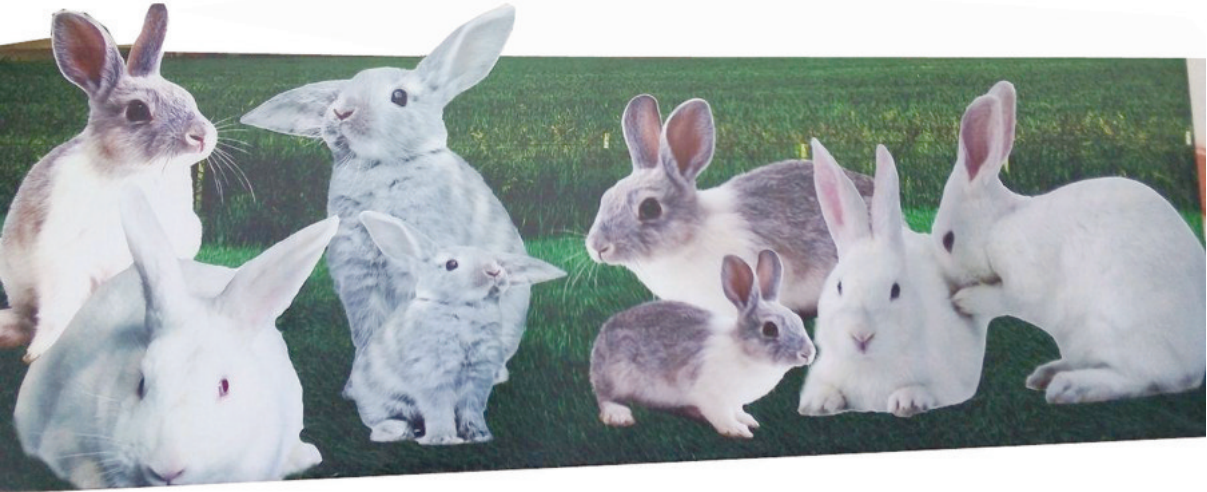
Бугун рецидивист қилган барча ишлари учун жазосини тормоқда. Ҳа, қилмиш учун эртами, кечми, барибир жавоб берилади. Бироқ, бу каби фирибгарларнинг хатти-ҳаракати туфайли одамларнинг бир-бирига бўлган ишончи, умидига путур етишини ўйла-са, эртанги кунда жамиятда совуққон, бемеҳр инсонлар кўпайиб кетишидан чўчиб кетаркан одам.

Иброҳим ҚОРАБОЕВ,
жиноят ишлари бўйича Гулистон шаҳар судининг судьяси,
Умрзоқ ҒАФФОРОВ,
истеъфодаги катта сержант

Етти хазинанинг бири

ҚУЁНЧИЛИК — кони фойда

риштонлик тадбиркор Абубакир Хўжараҳмонов буни амалда исботламоқда

Ўзбек киноижодкорлари томонидан суратга олинган “Ажойиб хаёлпараст” бадий фильмининг барча юртдошларимиз яхши билишади. Мазкур фильмда бош қаҳрамон, Ўзбекистон халқ артисти Бахтиёр Ихтиёров ижросидаги шифокор Ҳасанининг қуён боқишга ишқи тушиб қолади. Негаки, у шалпантқулоқларни кўпайтириб сотиб, бойиб кетишни орзу қилади. Ҳамқишлоқлари эса унинг бу ҳаракатларини хаёлпарастлик дея баҳолашади.

Аммо бугунги кунда ана шу хаёллар ҳақиқатга — қуёнчилик кечкис даромад манбаига айланди. Риштон туманидаги “Рошидонлик Умидаҳон Файз” фермер хўжалиги фаолияти билан танишганимизда биз ҳам бунга амин бўлдик. Хўжалик раҳбари Абубакир Хўжараҳмонов атғи уч ой олдин қуёнчиликни йўлга қўйган экан. Ушанда Наманган вилоятидаги қуёнчилик хўжалигидан 500 дон “Хиккор” зотли қуёнлар олиб келинган. Яқин кунларда улар ўзидан кўпайишни бошлайди. Шу билан бирга, хўжаликда 6 нафар киши доимий иш билан таъминланган.

— Россиялик ҳамкорларимиз яна 2000 дон “Еврокалф” зотли қуёнларни етказиб беришди. Бунинг учун акциядорлик тижорат “Микрокредитбанк”дан 300 миллион сўм миқдорида имтиёзли кредит олиб, тўловни амалга оширганимиз. Келгусида қуёнларни кўпайтириб, “Ҳар бир оила тадбиркор” дастури доираси-

да туманимиз аҳолисига ҳам тарқатмоқчимиз. Қолаверса, яна 20 та янги иш ўрни ҳам яратилади, — дейди хўжалик иш юритувчиси Аҳлиддин Азимжонов.

Дарҳақиқат, қуёнчилик бора-сидаги тажрибалар шуни исботлагани, 10 дон қуён ҳар уч-тўрт ойда ҳам ўзидан, ҳам болаларидан кўпайиб, бир йилда 400-450 тага етади. Негаки, битта қуён ҳар гал 8-10 тагача болалайди. Ана энди 2500 дон қуён ўзидан қанча кўпайишини тасаввур қилиб кўраверинг. Натижада фермернинг даромад салмоғи йилдан-йилга ортиб бораверади.

— Шалпантқулоқларни боқиш қандай кечадиган? — деб сўраймиз А.Азимжоновдан.

— Жониворлар асосан суперкорм озуқаси, беда ва кунга 150-160 килограмм сабази билан озиқланади. Масалан, суперкорм озуқаси 19-20 хил микроэлементлардан таркиб топади. Қолаверса, қуёнлар учун хона ҳарорати 15 даражадан паст-ламаслиги, ўртача 17-18 дара-

жа бўлиши керак. Кўпайиш жараёнида эса 22-23 даража ис-циклик талаб қилинади, — дейди иш юритувчи.

Шу ўринда ана бир масалани алоҳида тилга олмоқчимиз. Президентимиз ўтган йилнинг 16 октябрь куни озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш ва ички бозорда нарх-наво барқарорлигини сақлаш чора-тадбирлари юзасидан ўтказган видеоселектор йиғилишида озиқ-овқат маҳсулотларининг арзон ва етариллиги халқ розилигининг асосий омилларидан бири эканлигини таъкидлади. Қолаверса, парранда, балиқ ва қуён гўштлари қанча кўп етиштирилса, мол ва қўй гўшти шунча арзон бўлади.

Бундан ташқари, қуён гўшти инсон саломатлиги учун жуда фойдали. Бу хусусда хўжалик раҳбари Абубакир Хўжараҳмонов қуйидагиларни гапириб берди:

— Қуён гўшти жуда муло-йим, хуштаъм ҳамда оксилларга бой бўлади. Шунинг учун ёш болаларга, кексалар ва бемор кишиларга парҳез таом сифатида тановул қилиш тавсия этилади. Енгил ҳазм бўлиши сабабли ортика вазнга эга инсонлар учун ҳам мақбул егулик ҳисобланади. Инсон организм қуён гўштининг 90 фоиз оксиллини, қорамол гўштининг эса фақат 62 фоиз оксиллини

ўзлаштира олади. Қуён гўштини кўпича қовуриб, димлаб, айрим вақтларда қайнатиб, дудлаб ёки тузлаб истеъмол қилиш тавсия этилади. Абу Али ибн Сино бобомизнинг қайд этишича, қуён қони юзадаги сепкил ва доғларни тозалайди. Қуён қорни бутунлигича то-вада қовуриб, қуйдирилса ва янчиб гул ёғи билан истеъмол қилинса, сочни ўстиради. Қуён миясининг қовурилгани оғир касалликдан пайдо бўлган тит-рашда фойда беради. Чўл қуённинг ичак ёғи сирка билан ичилса, тутканок касалига фойда қилади.

Албатта, қуёнчилик жуда сердаромад соҳа бўлиб, гўштининг нақадар фойдали эканлигига шак-шубҳа йўқ. Бироқ ёнгинамизда ҳам саломатлик, ҳам тадбиркорлик учун шундай катта имконият турган-ми деярли эътибор беравер-майсиз. Бинобарин, ҳамюртларимиз, айниқса, ишсиз киши-лар, уй бекалари ҳечдан кўра кеч бўлса ҳам бу ишнинг бо-шини туттишса, салмоқлигина фойдага эга бўлишади. Бу борада “Рошидонлик Умидаҳон Файз” фермер хўжалигининг амалий кўмагига суянишлари ҳам мумкин. Фақат бунга хо-ҳиш ва иштиёқ, қолаверса, кунт бўлса бас.

Хуршид СУЛТОНОВ,
журналист

АВЛОДЛАРНИ КАМОЛОТГА ЕТКАЗУВЧИ МУРАББЕЙ

— **Зухра Аметовна, Сиз партиямиздан сайланган фаол, ташаббускор депутатларимиздан бирисиз. Депутат сифатида сайлангунга қадар ҳам тиббиёт соҳасида, кейинчалик ижро ҳокимиятида узок йиллар меҳнат қилиб келган тажрибали мутахассис, илгор аёлсиз. Айтинг-чи, бундай масъулиятли вазифалардан чарчаган, қийналган вақтларингиз бўлганми? Ахир, уй-рўзгор, оила, фарзанд тарбиясидек муҳим ишларнинг ўзи аёл кишидан қанча куч-қувват талаб этади, сиз эса яна қонун лойиҳаларини такомиллаштиришга ҳисса қўшасиз, муҳокамаларда қатнашасиз, сайловчилар билан мулоқот қиласиз... Ҳаммасига қандай ва қачон улгурасиз?**

— Биласизми, хоҳ аёл, хоҳ эркак бўлсин, бирон-бир иш билан машғул бўлиб, ўз йўлини топишида, аввало, у вояга етган оиладаги муҳитнинг ўрни катта бўлади. Оиламизда ота-онам меҳнатсевар, ҳалол, ишбилармон, ишчи одамлар бўлишган. Оилада беш фарзанд бўлганмиз. Ҳаммамизни ҳар қандай вазиятда тўғри сўзлаш, бировларни алдамаслик, виждонга қарши иш тутмасликка, зиммамизга юклатилган масъулиятдан кўркамасликка ўргатишган. Тартиб-интизом, озодалликка риоя қилиш, меҳнатдан қочмаслик ота-онамдан қолган мерос. Шу сифатлар келин бўлиб тушган хонадонимда ҳам асқотди. Тан олиш керак, раҳматли қайнона-қайнотам мени қўллаб-қувватлагани, турмуш ўртоғим ёнимда доимо далда бериб тургани сабабли шу кунларга етиб келдим. Келин бўлиб тушган хонадоним мени ўз қизларидай қадрлаб, эъзозлаб, ишлагимга, ўсишимга шароит яратиб бергани учун улардан умрбод миннатдорман.

Тасаввур қилинг, фақат ўқиш, изланишга қизиққан қиз эдим. Катта ҳўжаликка эга, кўп болали оилага келин бўлдим. Сигир соғиш нари турсин, унинг яқинига йўлашдан чўчиб юрган ёш қиз бўлганман. Турмуш шароити шуни тақозо этдики, эрта азон, соат 4⁰⁰ да уйғониб, 8 та сигирни соғиб, челақ-челақ сутларни қайнатиб, ўчоқда ош-овқатимни тайёрлаб, супур-сидирларни қилиб, эрталаб соат 8⁰⁰ да ишга етиб борардим. Уйдан чиқиб, 1,5 километрлик масофага пиёда юриб, аниқ вақтда юриши йўлга қўйилган автобус бекатиغا етиб олардим. Агар бекатга 5-10 дақиқа кечикиб борсам, 15 километрлик узокдаги ишхонамга етиб олиш учун соатлаб кейинги автобусни кутишга тўғри келарди. У вақтлар ҳозиргидек транспорт кўп бўлмаган. Ёш мутахассис сифатида бир вақтнинг ўзида Эллиққалъадаги “Қирққиз” қишлоқ участка шифохонасининг болалар бўлимида, туғруқхонасининг чақалоқлар бўлимида ва поликлиникасида 12 та педиатрик участкада иш олиб борардим. Кўп ишлашга тўғри келарди. Ҳозирги имкониятлар замонида ўсаётган ёшларимизга ўша вақтлардаги шароитлар ҳақида гапирсак, эртак айтаётгандек бўламиз, лекин аслидаям биз эндигина ишни бошлаган вақтдаги билан ҳозирги шароитларни солиштирсак, осмон билан ерча фарқ бор.

Юқорида сиз берган саволга тўхталадиган бўлсак, мен беҳизга болалигим, ёшлигимни ёдга олмадим. Оилада ўзимизни аямасдан меҳнат қилишга қўнқиканамиз учун сиз айтгандек, ишдан чарчаш ёки нолишга ўрганмаганмиз. Шунинг учун ҳам бугун оиладаги маънавий, руҳий муҳитнинг яхши бўлиши масаласига давлат сиёсати даражасида эътибор қаратилаяпти. Миллатимиз, давлатимизнинг эртанги кунига масъул бўладиган ёшларни ҳар томонлама баркамол қилиб вояга етказишда оила, маҳалла ва ундаги муҳитнинг ўрни муҳимлигини унутмаслигимиз керак.

— **Талабалик — олтин давр дейишадди. Олий таълим муассасасига ўқишга кириш ҳам, уй муваффақиятли тамомлаш ҳам ҳаммага насиб қилавермайдиган бир бахт аслида...**

— Тўғри айтасиз, ўша вақтларда ҳам, худди ҳозиргидек талаба бўлиш, айниқса, тиббиёт соҳасидаги олий таълим муассасасида таҳсил олиш осон бўлмаган. Инсон тақдирини, саломатлигига бевоСИта масъул соҳа — тиббиёт соҳасига билими ҳаминқадар бўлган инсонни йўлатиш — бу одамларга, беморларга нисбатан қилинган ҳиёнат, десак бўлади.

Мактабни битирган йилим Тошкент шаҳридаги ўша вақтларда Ўрта Осиё Медицина педиатрия институти деб аталган (ҳозирги Тошкент Педиатрия тиббиёт институти) таълим муассасасига ўқишга кирганман. Биринчи уч йилида ўрта, сўнгги 4, 5, 6-курсларда эса аъло баҳога ўқиганим учун оширилган стипендия олардим. Масалан, оддий стипендия 40 сўм бўлса, оширилгани 55 сўмга тенг эди. Бизнинг гуруҳимиз тажриба тарикасида ҳафтада 5 кун ўқитила бошланди. 2 кун дам олардик. Лекин ҳеч бир талаба таниш-билиш ёки пора бериб ўқимаган. Ҳечам эсимдан чиқмайди, гуруҳимизда бир бойвач-

1991 йил. Курсдошлари билан.

чанинг ўғли билим олмасдан туриб, курсдан курсга ўтишга ҷунонам ҳаракат қилган эди, лекин домлаларимиз ҳалол инсонлар бўлгани учун унинг нопок ҳаракатларига чек қўйишди ва институтдан ҳайдашди. Казо-казо танишларининг аралашувиям бесамар кетган. Коррупция, таниш-билишчилик деган иллатни кўрмай ўқидик шу институтда.

Мустақиллик эълон қилинишидан 1,5 ой аввал, 1991 йил институтни тамомлаганман. Ўша йиллари тиббиёт учун ҳам синовли йиллар бўлган. Тиббий таъминот деярли тўхтаб қолган вақтлар эди. Ҳатто биринчи тиббий ёрдамга зарур дорилар топилмасди. Одамлар ночор аҳволда, ҳатто нон топишга қийналган вақтлар бўлган. Юқорида айтганимдек, бир ўзим 12 нафар педиатр ўрнига ишлаганман. Ҳар бир чақалоқ уйига келгач, уч кун ичида педиатр кўригидан ўтказилиши шарт эди. Мен ишлаган участка ҳудудида йилга 500 нафар бола туғилган бўлса, ҳаммасига бориб, кўриб, тавсияларимни бериб келганман. Тагин ишлаган ҳудудим радиуси 30-40 километрга чўзилиб кетган эди. Пиёда уйма-уй юриб, гўдаклар-

1991 йил. Фарзанди Гўзал билан.

нинг ҳолидан хабар олардик. Фақатгина беморни касалхонага ётқизмоқчи бўлсак, тез тиббий машинаси борарди.

Хуллас, 2002 йилгача оддий врач, кейин эса КВП мудири, бош врачнинг оналик ва болалик масалалари бўйича ўринбосари, Эллиққалъа тумани ҳокими ўринбосари сифатида меҳнат қилдим. 2010-2020 йилларда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раисининг ўринбосари, хотин-қизлар қўмитаси раиси сифатида фаолият юритдим. 2020 йилдан буён Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатиман. Қаерда бўлмай, қайси соҳада ишламай, оилада ҳам, институтда ҳам ҳалол, меҳнаткаш инсонларнинг қўл остида вояга еганимдан хурсанд бўлман. Сабаби, оиладаги, таълим муассасаларидаги пойдевор, таълим-тарбия мустаҳкам бўлса, тартиб-интизом, қонунқоидага риоя қилинса, жамиятга фойдаси тегадиган инсон, мутахассис етишиб чиқаркан. Унутманг, ҳар бир аёл — биринчи навбатда фарзанд тарбиясига масъул она! Икки нафар фарзандимга тарбия беришда шу олтин қоидага амал қилишга ҳаракат қиламан.

— **“Сайловлар воқеликлар кетмакетлигини аниқламайди, балки шу кетма-кетликини таъминлайдиган шахсларни аниқлаб беради”, деган экан буюк сиёсатчилардан бири. Айтингчи, халқнинг парламентдаги вакили сифатида сайловдан кейин халқимизнинг у ёки бу турмушини, шароитини яхшилашга қанчалик ҳисса қўша олдим, деб ўйлайсиз? Қайси қонун лойиҳасини чин дилдан маъқуладингиз ёки рад эта олднгиз?**

— Аввало, айтиш керак, ижро ҳокимиятида 16 йилдан ошиқ вақт ишлаган

бўлсам, турфа тақдир эгалари, муржаатчилар билан яқиндан ишлашга, уларнинг арзларини тинглаш, имкон қадар муаммоларини ҳал этишга ҳаракат қилганман. Айниқса, ижтимоий ҳимояга муҳтож, кам таъминланган, ногирон, ночор инсонлардаги умидсизлик, тушқун кайфиятга кўп гувоҳ бўлганман. Ҳатто кенг жамоатчилик уларнинг айримларига “ёзғувчи”, “ношуқур”, деб тамга қўйган вақтдаям ундай инсонларга осон тутмасликни, уларга имкон қадар кўмак беришимиз кераклигини айтганман. Депутат бўлсам, ижтимоий ҳимоя билан боғлиқ айрим меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларимизни такомиллаштиришга ҳисса қўишни дилимга туғиб қўйгандим.

Масалан, ногиронлар, фарзандини ёлғиз ўстираётган оналарнинг кўпчилиги уй-жой сўраб, тегишли давлат ташкилотларига муржаат қилишди. Уларнинг аксариятига давлатимиз томонидан имтиёзли кредит асосида уй-жой бериш ишлари изга тушгандек бўлди. Лекин бу борадаги ишларниям ҳали-ҳамон етарли, деб бўлмайди. Чунки уларнинг ҳаммасида ҳам бошланғич тўловни тўлаш имкони йўқ. Шуни ҳисобга олиб, давлат ва ҳусусий тадбиркорлар шерикчилиги асосида “ижтимоий уй”лар қуриш ва ўта эҳтиёжманд оилаларга шу уйлардан бериш керак, деб ҳисоблайман. Керак бўлса, шундай оилаларга ёрдам берган тадбиркорлар, ҳомийларга имтиёз бериш тизимини қайтадан жорий этиш вақти келди, назаримда. Тўғри, биз халқимиз орасида боқимандалик, дангасалик кайфияти урчиб кетишини ёқламаймиз, аммо меҳнат қилиб, оиласини боқадиган, лекин уй-жой қилиш даражасида маблағ тўплай олмаётганларга ёрдам қўлини чўзмасак бўлмайди.

Депутатлик фаолиятимни бошлаганимга бир йил бўлди. Ўтган давр мобайнида ўзгаришчи ёки қўшимча киритилаётган қонун лойиҳаларида партиядошларимизнинг фикр ва гояларини сингдиришга ҳаракат қиламан. Айниқса, жойларда, сайловчилар билан учрашувларда кўтарилаётган масалалар юзасидан тегишли тартибда депутатлик сўровлари, эшитувларда фаоллиқни кўлдан бой бермасликка интилаятман. Масалан, 2020 йилда ЎзРМЖТКга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги қонун лойиҳасининг муҳокамасида бир фикр инobatга олини-

1985 йил. Курсдошлар билан

шига эришдик. Лойиҳада томорқадан унумли фойдаланмаганлик бўйича томорқа эгасига нисбатан жарима жазоси қўллашни назарда тутувчи модда киритиш кўзда тутилганди. Лойиҳа муҳокамасида модданинг алоҳида қисмига қавс ичида (агар фуқароларнинг ўзига боғлиқ бўлмаган шароитларда) жаримага тортилмайди, деб киритилди. Бу таклифни асослашга ҳаракат қиламан: Эллиққалъа тумани Қорақалпоғистоннинг иқтисодий-ижтимоий ривожланган туманларидан бири. Шундай бўлсада, бу ҳудуд иқлим шароитининг ўзига хослиги, сув етишмаслиги ёки каналдаги сувларни тортиб олиш учун ишлатиладиган мавжуд сув насосларининг

етишмаслиги каби муаммолар томорқа эгаларини қийнаб қўйган. Ахир, худудимиздаги шўрлаб кетган ёки кум босган айрим ерларни уч марталаб суғоришга тўғри келади. Бу ёқда ташкилий, моддий-техник базасини мустаҳкамлай олмаган фуқарога “томорқадан унумли фойдаланмагани учун” деб жарима қўлласак, қанчалик адолатдан бўлади? Шу боис жарима қўллашдан олдин худуднинг ўзига хослиги, қолаверса, инсон омили, унинг ҳаракати ёки ҳаракатсизлиги яхшилаб ўрганилиши керак, деб ҳисоблайман. Қолаверса, сайловчиларимизнинг муржаатлари асосида юборилган сўровлар натижасида Эллиққалъа туманидаги 3,5-4 минг аҳолига хизмат кўрсатишга мўлжалланган қишлоқ врачлик пункти фаолияти қайта тикланди, 1200 ўринлик мактабни таъмирлатишга эришдик.

— **Деярли ҳар бир гапингизда сайловчилар, улар билан учрашувлар ва уларнинг муржаатларига урғу бераёспсиз, бунинг учун Сизга алоҳида раҳмат. Чунки кўп ҳолларда Қонунчилик палатасидаги депутатларнинг аксарияти меҳнат фаолияти боғлиқ бўлгани сабабли қонун лойиҳалари, қонун ижодкорлигига кўп тўхталишига қўниқиб қолганмиз. Айтинг-чи, пандемия шароитида сайловчилар билан алоқага киришнинг мақбул йўллари қўллаб кўрднгизми?**

— Албатта, бутун дунёни ташвишга солган пандемия сабаб бироз муддат депутат ва сайловчилар ўртасидаги алоқа узилиб қолгандек бўлди. Лекин бу муддат узокқа чўзилмади. Сабаби ижтимоий тармоқлар орқали ҳам сайловчилар билан мулоқотга киришиб турибмиз. Аслида қонун лойиҳалари такомиллаштирилишидан мақсад — халқимиз, сайловчиларимизнинг ҳаётини яхши томонга ўзгартиришдан иборат. Шунинг учун қонун лойиҳалари муҳокамасида биз, депутатларга ишониб, овоз берган сайловчиларни кўз олдимизга келтиришимиз керак. Яъни, ўша ўзгартриш киритилаётган муайян модда эртага халқимиз манфаати учун хизмат қиладими-йўқми, шуни ҳисобга олишимиз шарт. Айниқса, хотин-қизларимизнинг турмуши, ҳаётини ёнгиллаштиришга, уларнинг мавқеини мустаҳкамлашга ҳисса қўшадиган қонун лойиҳаларини ишлаб чиқиш борасида ташаббус билан чиқишимиз керак.

Зотан, аёл — жамиятнинг етакчи кучи. Унинг жамиятдаги роли, хизмати уй ишларини бажариши, бола катта қилиши билан чекланиб қолмаслиги керак. Агар хотин-қизларимизни кўпроқ ўқитсак, билим бериб, дунёқарашини бойитсак, уларнинг салоҳияти ва ғайратидан унумли фойдалана олсак, бугун улар вояга етказаётган фарзандларимиз, ёшларимиз келажақда мамлакатимиз истиқболини белгилайди. Демак, аёллар нафақат жамиятда, оила бағрида ўтириб ҳам келажақнинг яратувчиларига айланиши шубҳасиз.

Энди янгича мулоқот ҳақида сўз борганда, айтишимиз керак, телеграмда махсус гуруҳ очдик. Яъни, унга Эллиққалъа ва Беруний туманидаги барча маҳалла раислари, маслаҳатчилари, ўқитувчилар, шифокор ва бошқа қўллаб соҳа вакиллари бириктирилган бўлиб, ушбу гуруҳда худудимиздаги янгиликлар, муаммо ва муржаатлар муҳокама қилинади. Яна бир те-

леграм канал ташкиллаштирдик. Унда қонунчиликка киритилаётган янгиликлар, қабул қилинаётган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар мазмун-моҳияти тушунтириб борилади. Албатта, бу гуруҳ ва каналлар аъзолари сонини кўпайтиришимиз керак. Чунки оддий одамларга қабул қилинаётган қонун ва қарорларнинг мазмунини халқчил, оддий, лўнда қилиб тушунтирсак, халқимизнинг ҳуқуқий маданиятини юксалтиришга ҳисса қўшган бўламиз.

— **Самимий суҳбатингиз учун ташаккур.**

Суҳбатдош: Саодат СОДИҚОВА, “Adolat” муҳбири

 Депутатлик гуруҳларида

Бугун олий таълим соҳасидаги кўплаб муаммолар Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ҳамда бир қанча маҳаллий Кенгаш депутатларини масаланинг туб илдизи аслида нимада, деган савол билан ўрганиш ишларини олиб боришга ундади.

Олий таълимда янги ислохотлар керак

Шу мақсадда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари О.Абдуллаева, З.Шодиева ҳамда халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши депутатлари Л.Хикматова, Б.Тўхтамуродов ва бошқалар Ўзбекистон Миллий университетида бўлиб, мавжуд ҳолатни яқиндан ўрганди. Ўрганишлар давомида аниқланган муаммоларнинг ечимни юзасидан қонунчиликка оид бир неча таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиши белгиланди.

Жумладан, битирувчи кадрларни иш билан таъминлаш учун йил давомида бўш иш ўринлари ярмарқларини ўтказиш, мамлакатимизда битирувчилар Ассоциациясини ташкил этиш ва таълим муассасасининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш мақсадида хомий тадбиркорлар билан ўзаро бирилашиб, ОТМларга маблағ олиб киришни ташкиллаштириш, ҳар бир олий таълим муассасасининг ўз худудида шахсий корхоналари бўлишини таъминлаш (бу корхоналарда ўқув ва амалиёт жараёни интеграциялашувини юзгага келтиришга) сингари таклифлар ишлаб чиқилди. Шунингдек, деярли монополашиб қолган малака ошириш соҳасини ислох қилиб, нодавлат малака ошириш муассасаларини очишга руҳсат бериш зарурлиги қайд этилди.

— **Ўзбекистонда “ўқиб, ўз устида ишлайман, келажақда етук мутахассис сифатида етишиб чиқиб, юртимга фойдам тегишини истайман” деган ёшларимиз жуда кўп.** — дейди халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши депутати Б.Тўхтамуродов. — **Айниқса, республикамизнинг чекка-чекка ҳудудларида билимли, интилувчан ёшларимизнинг аксарияти ота-хон университетларимиздан бири ЎзМУда ўқишни орзу қиладди. Қанчадан-қанча мутахассисларни етиштириб, таълим бераётган университетда бугунги кунда 17 000 нафар талаба таҳсил олади. Бироқ университетда ҳозирда 3 600 нафар талабани ётоқхона билан таъминлашга имконият мавжуд. Ётоқхонага сиғмай қолган талабалар эса фалон нархлардаги ижара пуллари тўлаб, транспортга харажат қилиб, ўқишга қатнашга мажбур бўлмоқда. Бу муаммони ҳал этишнинг йўлларида бири — университет худудида давлат-хусусий шерикчилик асосида хостеллар қуриш, имтиёзли нархларда талабаларга хоналарни тақдим эта оладиган тадбиркорларни ҳамкорликка жалб этишдан иборат.**

Бундан ташқари, депутатлардан иборат ишчи-гуруҳ аъзолари ҳар бир олий таълим муассасаси қошида талабалар учун барча шароитларни мавжуд алоҳида шаҳарча барпо этиш, жумладан, дарсдан кейин қўшимча машғулотлар билан шўғулланишлари учун зарур мустақил таълим хоналарини ташкиллаштириш каби масалаларга алоҳида эътибор қаратишди. Депутатлар олий таълим соҳасида самарали ислохотларни амалга ошириш мақсадида мавжуд меъёрий-ҳуқуқий базани такомиллаштириш ҳамда маҳаллий Кенгаш сессияларида ечимини кутаётган масалаларни ҳал этишга қаратилган таклифларни илгари суриш юзасидан муҳим вазифаларни белгиллаб олишди.

Меҳринисо БОБОНАЗАРОВА, Тошкент шаҳар кенгаши матбуот котиби

Алишер Навоий таваллудининг 580 йиллигига

“Хамса” сўзи араб ва иврит тилида ҳам мавжуд бўлиб, “беш” маъносини англатади. У нафақат биз билгандек, буюк озарбойжон шоири Низомий Ганжавий (1141—1209) бош-лаб берган адабий жанр, балки яҳудий ва араб халқлари мифологиясида беш бармоқли олақон (панжа) шаклидаги тумордир.

“ХАМСА”га Конфуций ва шумер мифологияси таъсир кўрсатганми?

Яҳудийлар тушунчасида “хамса” — машҳур бўлган яҳудийлик белгиси саналади. Шунингдек, “хамса” мусовий-лар талқинида Тавротнинг беш китобини ва худони англаш учун ҳис қилиниши керак бўлган беш ҳиссиётни ҳам билдиради.

Археологик маълумотларга кўра, хамса тумор шаклида монотеистик динлардан олдин ҳам бор бўлган. Кўз тегишидан сакловчи мазкур тимсол — ўнг очик кафт дастлаб Месопатамия туморларидаги “Инанна қўли” (ёки “Иштар қўли”), кейинчалик Будда фетишларида ҳам акс этган.

Араб ривоятларида “хамса” — беш бармоқли олақон “Фотима панжаси” деб ҳам аталган. Унинг ҳар бармоғи пайгамбар оиласига мансуб бўлган-ларнинг бирини ҳам англатган: беш бармоқ Муҳаммад (с.а.в.н), иккинчи бармоқ Имом Хусайнни билдирган, дейилади.

Бошқа бир талқинларда беш бармоқ диннинг беш устунини — биринчиси — иймон, иккинчиси — рўза, учинчиси — ҳаж, тўртинчиси — намоз ва бешинчиси — закотни ҳам англатган.

Алишер Навоий: “Эмас осон бу майдон ичра турмоқ, Низомий панжасига панжа урмоқ” деганларида шу каби соқрал маъноларни ҳам назарда тутган бўлса ажаб-мас.

Алишер Навоий ижодига нафақат қадимги шумер ёки симит мифологияси, балки хитой фалсафаси ва айниқса, Конфуций таълимоти ҳам ўз таъсирини ўтказган.

Конфуцийлик қонун-қоидаларининг “Бешлик” (Wüjing) мажмуасига қуйидагилар мансубдир: **Ижинг** — эврилишлар китоби, қаромат қилишнинг ўзига хос тизими талқинига бағишланган китоб; **Шижинг** — ўқишлар китоби; **Шужинг** — тарих китоби. **Лици** — маросимлар китоби. **Чунъцо** — Баҳор ва куз. Конфуций этиқодли инсоннинг беш қойдасини ҳам ишлаб чиққан бўлиб, уларнинг мазмунини Алишер Навоий “Хамса”сига кирган дostonлар моҳиятига мос келади:

1. **Жэнь** — “инсон аввали”, “инсонсеварлик”, “рахмдиллик”. Жэньга амал қилиш — инсонларга меҳрибонлик кўрсатиш ва муҳаббатда бўлишни англатади. Бу хусусиятлар ҳайвонга хос сифатлар — ёввойилик, ифлослик ва шафқатсизликка терс бўлиб, инсонни ҳайвондан мукаррам қилади. Жэнь тимсоли — **драхт**.

2. **И** — “ҳақиқат”, “адолат”. Ҳар қандай яхшилик мутаносиб ҳолда яхшилиқни яратади. Инсон улғайтиргани учун ота-онасини эъзозлаши, қадрлаши керак. И нинг тескари-си эгоизмдир. “Комил инсон Ини излайди, тубан киши — фойдани” ҳикмати бежизга яратилмаган. И нинг тимсоли — **темир**.

3. **Ли** — “анъана”, “одат”. Аждодлар анъанасига садоқат, ота-онага ҳурмат. Кенг маънода Ли жамиятдаги эзгу одатларни (биздаги “оқсоқоллар”, “маҳалла” институтлари фаолиятлари сингари) сақлаш ва уларга амал қилиш. Лининг тимсоли — **олов**.

4. **Ҷжи** — соғлом ақл, тиниқ тафаккур — маълум фаолиятнинг оқибатларини тўғри илғай билиш ва уларга четтаъсирини ўтказган.

нинг тескариси. Чжининг тимсоли — **сув**.

5. **Синь** — самимийлик, “яхши тилак”, инсофлилик. Синьнинг тимсоли — **ер**. Агар қомил инсоннинг ушбу беш қойдаси ва тимсолларини Алишер Навоий дostonларининг мазмунини билан таққосласак, уларда ўхшашликни кўриш мумкин. Жумладан, “Ҳайрат ул аброр” — дарахт, “Фарҳод ва Ширин” — темир, “Лайли ва Мажнун” — олов, “Сабаъи сайёр” — сув, “Садди Искандарий” — тупроқ сифатларига тўғри келади.

Алишер Навоий ўзининг “Хамса” асарида Хитой (Чин) мавзусига алоҳида эътибор қаратади. “Хамса”нинг айрим дostonлари бош қаҳрамонлари — Фарҳод, Дилором, уларнинг тақдирда муҳим ўрин тутган Моний ва турли тоифадаги Чин гўзаллари ватани бежиз Хитой деб келтирилмайди. Моний Алишер Навоийнинг “Хамса”сига кирган “Фарҳод ва Ширин”, “Сабаъи сайёр” дostonларидаги хитой санъаткорлари билан боғлиқ бадий лавҳаларда талқин қилинади.

Алишер Навоий лирик дostonларида ҳам Хитой — Чин билан боғлиқ “наққоши Чин”, “мушки Чин”, “нигорхонайи Чин”, “Чин лубъати”, “Чин кийги”, “Чини зулф” каби кўплаб ибора ва ташбеҳларни келтирилганлиги маълум.

Алишер Навоий “Хамса”сига кирган ҳар бир дoston ўзида ниҳоятда қадимги ва мураккаб мазмун-моҳиятни ташвишди. “Лайли ва Мажнун” дostonидаги бош қаҳрамонлар генезиси асли араб фольклоридан ҳам кенг тушунча ва у қадимги даврларга алоқадордир. Лайли образининг энг қадимги прототи-пи шумер мифологиясидаги Лилит (тун) образи билан боғ-

АРХЕОЛОГИК МАЪЛУМОТЛАРГА КўРА, ХАМСА ТУМОР ШАКЛИДА МОНОТЕИСТИК ДИНЛАРДАН ОЛДИН ХАМ БОР БўЛГАН. КўЗ ТЕГИШИДАН САКЛОВЧИ МАЗКУР ТИМСОЛ — ЎНГ ОЧИҚ КАФТ ДАСТЛАБ МЕСОПАТАМИЯ ТУМОРЛАРИДАГИ “ИНАННА ҚўЛИ” (ЁКИ “ИШТАР ҚўЛИ”), КЕЙИНЧАЛИК БУДДА ФЕТИШЛАРИДА ХАМ АКС ЭТГАН.

лиқлигини кўрсатади. Лилит қандай образ?

Мифологияда Лилит Биринчи Одамнинг Момо Ҳаводан олдинги, у билан бир кунда яралган илк умр йўлдоши сифатида талқин қилинган. Айрим манбаларда “Гилгамиш” ҳақидаги дostonдаги Лилиту образининг ўзгарган варианты деб билинаётган бу образ кейинчалик симит халқлари мифологиясидан муқим жой олди. Яҳудийлар миллий этимологиясига кўра Лилитнинг исми ивритча лайла — “тун” билан боғланади.

Ривоятда Лилит бир сабаб билан эри — Биринчи Одамни тарк қилади. Худо уни ортига қайтармоқ учун кетидан икки фариштини юборади. Лилит қайтишга рози бўлмайди ва бу ҳам етмагандек, у худонинг айтиш ман қилинган яширин исмини айтди ва қарғишга учраб тун алвасти-сига айланади. Худо Биринчи Одамни ёлғиз қўймаслик учун унга иккинчи хотин бўлган Момо Ҳавони яратади. Қизик, Мажнун ҳам негадир биринчи севгилиси Лайли билан бирла бўлолмади, бир муддат бўлсада Навфал қизини никоҳига олади.

Лилит тимсоли кўплаб асарлар учун мавзу бўлган. Уни қаламга олган ижодкорлар сирасига “Лилит” романини

ёзиб, Европада улкан шухрат қозонган шотландиялик романнавис Жон Мак-Дональдс (1824-1905 йй.) мансуб. Шунингдек, француз ёзувчиси Анатоль Франс «Лилит қизи» ҳикоясида Лилитни оддий, “содда” Момо Ҳаво образига қарши қўйган, шундай қарши-лантириш санъатини Марина Цветаева ўзининг “Рашк имконияти” шеърида қўллаб, Лилитнинг таваккалга мойил, бироқ ихобий ҳислатларини ёритишга эришган.

Фикримизга хулоса қилиб айтсак, “хамса” атамаси нафақат бадий жанр, балки жуда қадимги фольклор маҳсули, фетишистик моҳият ташувчи “Панжа” тушунчасини англатганлиги маълум бўлади. Унда беш рақамидаги соқрал тушунчалар хитой мумтоз асари “Беш китоб”да ҳам ўзига хос тарзда кўринган.

Одатда, Лайли образи нари борса араб фольклорига ёридан ажралиб фалокатга учраган жафокеш қиз образи сифатида билинади. Бироқ бу образнинг қадимги дунё фольклори персонажлари билан қиёслаганда унинг прототи-пига ўхшаш образни шумерлар мифологиясида учратиш мумкинлиги ойдинлашади.

Эркин МУСУРМАНОВ, филология фанлари доктори

Маънавият

КИТОБ — баркамол авлод тарбиячиси

Ёшлар орасида китобхонлик маданиятини ривожлантириш, оиладан тортиб таълим тизимининг барча бўғинларида китобхонликни кундалик одатга айлантириш, аввало, аждодларимиз томонидан яратилган маънавий мерос билан танишиш, миллий қадриятларимиз, урф-одатларимизга ҳурмат руҳини шакллантиришда, энг асосийси, ёшларимизнинг турли қарашлар таъсиридан асраб қолишда китобнинг ўрни муҳим аҳамият касб этади. Бу борада вилоят болалар кутубхонасида амалга оширилаётган ишларнинг ҳам ўзига хос ўрни бор.

Бугунги кунда Самарқанд вилоят болалар кутубхонасининг умумий китоб фонди 100038 та қоғозли, 30266 таси электрон адабиётни ташкил этади. Ушбу адабиётлардан ва кутубхонада кўрсатилаётган бошқа хизматлардан кутубхонага аъзо бўлган 21000 дан ортиқ китобхонлар фойдаланишмоқда.

Биз мавжуд вазият талабларидан келиб чиққан ҳолда он-лайн-кутубхона сифатида фаолият олиб бориб китобхонларни йўқотмаслик, аксинча, уларнинг сонини янада кўпайтириш, уларга истаган адабиётларини топиб беришни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйдик ва бу борада ижобий натижаларга эришдик.

Кутубхонамиз ходимлари масофадан ишлашни ташкил этиб, ижтимоий тармоқларда “Илмли киши хор бўлмас”, “Китоблар олами”, “Китоб — билим чироғи”, “Ҳажжи китобхонлар” каби каналлар ташкил этишди. Ушбу каналларга адабиётлар сараланиб ҳамда энг дурдона адабиётлар танланиб, тавсия этилди. Китобхонлар истаган адабиётларни ўз вақтида аудио ва электрон шаклда мутолаа этиш имкониятига эга бўлишди. Бундан ташқари, маданият ва маърифат янгиликлари, муҳим ва унутилмас саналарга бағишлаб махсус саҳифалар ажратилди.

Бугунга қадар онлайн-кутубхонамизда 10 та канал ва гуруҳ ташкил этилган бўлиб, улардаги китобхонлар сони **57699** нафардан ортиқ, қисқа муддатда мутолаасеварларга **75224** та бадий электрон адабиёт, **27161** та аудио адабиёт ҳамда **47227** та бошқа турдаги маълумотлар етказиб берилди.

Президентимизнинг “Буюк алломалар, адиб ва мутафаккирларимиз ижодий меросини кенг ўрганиш ва тарғиб қилиш мақсадида ёшлар ўртасида китобхонлик танловларини ташкил этиш тўғрисида”ги қарори китоб мутолааси, китобхонликка бўлган кенг имкониятларни яратиб берди. Шу мақсадда буюк маърифатпарвар Абдулла Авлоний, Маҳмуджўжа Бехбудий, Мунавварқори Абдурашидхонов ижоди ва ҳаётига бағишлаб тадбирлар ойлigni ўтказилди. Ушбу тадбирлар доирасида ўқувчи-ёшларимиз алломаларимиз ижоди билан батафсил танишиб, улар яратган маънавий дурдоналардан кенг баҳраманд бўлишди.

Юсуф МУҲАММАДИЕВ, Самарқанд вилоят халқ таълими бошқармаси тасарруфидаги болалар кутубхонаси директори

Кун иқтибоси

Мунавварқори АБДУРАШИДХОН

Бир вақтлар Овропа ваҳший экан, биз маданий эдик... Сўнгралари Овропа халқи маориф ва маданият йўлида ишлади. Бу ҳолга етишди. Бу тушдек ухладик, ишламасдик, бу ҳолга етишдик. Бу кунгача Овропа халқи осмонга учар экан, бизда соч ва соқол низолари, европаликлар денгиз остида сузар экан, бизда узун ва калта кийим жанжаллари, Овропа шаҳарлари бугун электр билан иситилур ва ёритилур экан, бизда мактабларда жўгрофия ва тиббиётни ўқитиш-ўқитмаслик ихтилофлари... давом этди.

МУАССИС: Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши	Бош муҳаррир: Исрол ҲАМРОЕВ Таҳрир хайъати: Баҳром АБДУҲАЛИМОВ Наҳимон УМАРОВ Муҳаммад АЛИ Гавҳар АЛИМОВА Муҳаррам ДАДАХОДЖАЕВА Қодир ЖўРАЕВ	Топшўлат МАТИБАЕВ Тальят МУРОДОВ Абдуқамол РАҲМОНОВ Умиджон СУЛАЙМОНОВ Собир ТУРСУНОВ Алишер ШОДМОНОВ Шухрат ЯКУБОВ	Бўлимлар: Партия турмуши ва парламент фаолияти бўлими — 71 288-46-54 (149); Котибият — 71 288-42-14 (144); Ахборот, ҳуқуқ ва хатлар бўлими — 71 288-42-12 (132); Қабулхона — 71 288-42-12 (141) факс; Реклама бўлими — 71 288-42-14 (132); 900 900-72-15 Навбатчи муҳаррир — Камол Матёқубов Навбатчи — Абдулгани Содиков	Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 0018 рақами билан 2006 йил 6 декабрда рўйхатга олинган. Қоғоз бичими А-2. Ҳажми — 3 босма тоб. Офсет усулида босилган. Бурятия I — 100. «Шарк» НМАК босмахонасида чоп этилади. Корхона манзили: Тошкент шаҳри Буюк Турон кўчаси, 41-уй. Аааа — 2151 Боснишга топирилиш вақти — 21.00 Боснишга топирилди — 21.00 Баҳоши келишилган нархда 1995 йил 22 февралдан чиқа бошлаган Таҳририят манзили: 100043, Тошкент шаҳри, Чиланзор тумани «Шарк тонги» кўчаси, 23-уй. info@adolatg.uz adolatg-95@mail.ru Таҳририятта қолган қўғамалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарибмайди. Расмий материаллари учун таҳририят жавобар эмас. Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобар.	НАШР КЎРСАТКИЧИ: 100 ISSN 2073-5237 1 2 3 4 5 6
---	---	--	---	---	---